

KISZOLGÁLTATOTT REMÉNY

MAGYARORSZÁG KITARTÓ TÁMADÁSA A MENEKÜLTEK ÉS A MIGRÁNSOK JOGAI ELLEN

AMNESTY
INTERNATIONAL

Az Amnesty International több mint 7 millió ember globális mozgalma; egy olyan világért kampányolunk, ahol mindenki jogai érvényesülnek.

Célunk, hogy mindenki élhessen

Az Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozata

és más nemzetközi emberi jogi normák által megfogalmazott jogokkal.

Függetlenek vagyunk mindenfajta kormánytól és politikai ideológiától, gazdasági érdektől és vallástól, működésünket főként tagdíjából és közadományokból fedezzük.

© Amnesty International 2016

Az eltérő észrevétel esetétől eltekintve jelen dokumentum tartalma a Kreatív Közvagyon licenz alapján lett kiadva (Nevezd meg!, Ne add el!, Ne változtasd!, nemzetközi 4.0).

<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/legalcode>

További információért látogasson el a 'Permissions' ('Engedélyek') fülre honlapunkon: www.amnesty.org

Ahol az anyagoknál fel van tüntetve a szerzői jog tulajdonosa, aki nem az Amnesty International, ott nem Kreatív Közvagyon licenz alá tartozik az anyag.

Első megjelenés 2016

szerezte: Amnesty International Ltd
Peter Benenson House, 1 Easton Street
London WC1X 0DW, UK

Index szám: EUR 27/4864/2016

Eredeti nyelv: Angol

amnesty.hu

Címlap fotó: Menedékkérő gyermekek sétálnak a kelebiai 'elő-tranzit' táborban a magyar határár mentén, Szerbia, 2016 augusztus.

© Amnesty International

TARTALOM

1. ÖSSZEFOGLALÓ.....	4
2. FÉLELEMKAMPÁNY.....	8
3. FOKOZOTT FIGYELEM MAGYARORSZÁGNAK.....	13
4. KÍVÜL TARTANI, BÁRMI ÁRON: A MAGYARORSZÁGRA TÖRTÉNŐ REGULÁRIS BELÉPÉS AKADÁLYOZÁSA.....	15
5. MEGALÁZÓ BÁNÁSMÓD MINT AZ ELRETTENTÉS ESZKÖZE.....	25
6. AJÁNLÁSOK.....	30

1. ÖSSZEFOGLALÓ

„A feleségem és én is betegek vagyunk. Egész úton vinni kellett őt, mivel ezt a kerekesszéket csak Belgrádban kaptuk meg. 22 napja vagyunk itt, és nem úgy tűnik, hogy holnap át fogunk kelni a határon. Még mindig arra várunk, hogy beléphessünk Magyarországra, de ezzel még korántsem lesz vége.”

Z., egy idős afgán menedékkérő nyilatkozata az Amnesty Internationalnak, 2016. augusztus 7.

Kerítések, könnygáz és drákói törvények: az elmúlt egy évben a magyar hatóságokat semmi nem ingatta meg azon elhatározásában, hogy a menekülteket és migránsokat az ország határain kívül tartsa. A kormány „Schengen 2.0” néven hirdetett, militarizációs, kriminalizációs és izolációs programja számos olyan intézkedést vezetett be, amelyek a Szerbiával közös határon erőszakos visszaküldéseket (push-back), az országban jogellenes fogvatartásokat, a határon várakozók számára pedig borzalmas életkörülményeket eredményeztek. Miközben a magyar kormány több millió eurót költ gyűlöletkeltő kampányokra, a menekültek folyamatosan sínylődnek.

A magyar kormány menekültellenes kampánya 2016. október 2-án újabb mélypontját éri el. Ezen a napon a magyarokat arra kérik, hogy a menedékkérők kötelező magyarországi betelepítéséről szavazzanak. A valódi kérdés azonban ennél is fontosabb: képes-e Magyarország arra, hogy menekülteket fogadjon be? Képes-e az ország az EU-s szabályok keretein belül azon dolgozni, hogy közös megoldást találjon az Európai Unió egészét érintő kihívásra? A kormány szándékosan elmosza a menedékhez való jog és a bevándorlás más formái közötti határokat, ezzel párhuzamosan pedig a menekülteket és a migránsokat „illegálisnak” bélyegzi meg, és nemzetbiztonsági kockázatként hivatkozik rájuk. Orbán Viktor miniszterelnök veszélyes retorikája, amely a menedékkérőket „méregnek” nevezi, a helyi önkormányzat szintjére is legyűrűzik és gyakran bukkan föl abban a környezetben, amelyben a rendőrség és a befogadó állomások végzik munkájukat.

Magyarország számos jogi és fizikai korlátot emelt saját maga köré azért, hogy a menekülteket és migránsokat kívül tartsa. Szerbiával és Horvátországgal közös déli határain határozatát épített, és büntetendővé tette az azon történő irreguláris átkelést. Egy év alatt közel 3000 menekültet és migránst ítéltek el. Több ezer embertől tagadták meg a belépést, vagy küldték vissza őket Szerbiába, mivel egy 2016. júliusi törvénymódosítás lehetővé teszi a határozat és a magyar területen, a határ 8 km-es körzetében feltartóztatott személyek azonnali visszaküldését.

A magyar kormány nem elégedett meg azzal, hogy kerítéssel vette körbe magát. Orbán Viktor miniszterelnök abba is jelentős energiákat fektetett, hogy EU-s kollégáit meggyőzze a „Schengen 2.0” érdemeiről. Még támogatókra is talált. Ez a jelentés Magyarország jelenlegi politikájának káros következményeit dokumentálja,

és bepillantást enged abba, hogy mi vár az Európában menedéket kereső menekültekre, ha más országok is hasonló politikát kezdenek el folytatni.

Ez a jelentés bemutatja, milyen nyomorúságos körülmények között várják a menekültek és migránsok, hogy beléphessenek az országba; hogyan küldik őket vissza Szerbiába, esetenként erőszakkal vagy bármilyen eljárás lefolytatása nélkül; hogyan tartják őket fogva menekültügyi őrzött befogadó központokban (MŐBEK), ahol „állatokként bánnak velük”; és hogyan mennek keresztül egy olyan menekültügyi eljáráson, amelynek célja, hogy végül elutasítsák őket.

A Magyarországra történő belépés és a menedékkérelm benyújtásának egyetlen legális útja a „tranzitónák” keresztül vezet. Ezek a „tranzitónák” fémkonténerekből álló létesítmények, amelyeket a határzár megépítését követően hoztak létre. Naponta mindössze 30 személy léphet be a „tranzitónákba”, a többiek áldatlan állapotok között sínylődnek a határ mentén kialakult rögtönzött táborokban vagy a túlsúfolt szerbiai központok valamelyikében arra várva, hogy egy olyan „beengedési terv” alapján juthassanak át Magyarországra, amelyet maguk a menedékkérők készítettek el. Azok számára, akik esetében nem lehet azonnal megindítani a menekültügyi eljárást, Magyarország nem biztosítja, hogy emberi bánásmódban részesüljenek, ideértve azt, hogy nem gondoskodik a megfelelő higiénéről, orvosi ellátásról és elhelyezésről.

Az országba történő reguláris belépést érintő korlátozások miatt sokan döntenek úgy, hogy a több hónapig tartó várakozás után irregulárisan lépik át a határt. Őket a magyar hatóságok feltartóztatják, és azonnal visszaküldik, anélkül, hogy megvizsgálnák, szükségük van-e védelemre, vagy veszélyeztetett személyeknek minősülnek-e. A menekültek és migránsok túlzott erőszak használatáról számoltak be az Amnesty Internationalnak, ideértve a verést, a rugdosást, a kutyákkal való üldözést, és a Szerbiába történő jogellenes visszaküldéseket.

A „tranzitónák” konténereiben a hatóságok indokolatlanul és jogellenesen, akár négy hétig is fogvatartják a család nélkül utazó férfiak többségét. Nagy részük menedékkérelmét azzal az indokkal utasítják el, hogy Szerbián, vagyis egy „biztonságos harmadik országon” keresztül érkeztek, és ott kellett volna menedékért folyamodniuk. Mivel Szerbia hivatalosan nem veszi át, és nem alkalmazza a méltányos és egyéni menekültügyi eljárást sem azok esetében, akiket a konténerekből küldenek vissza, ezeknek az embereknek nincs más választásuk, minthogy más útvonalon próbáljanak meg bejutni az EU-ba.

Azok, akik mégis bejutnak az országba, számos további jogsértés veszélyének vannak kitéve. A menedékkérők fogvatartása rutinszerűvé vált. Augusztus elején a Magyarországon tartózkodó 1200 menedékkérő több mint felét tartották fogva. Az Amnesty International többszöri kérése ellenére sem kapott engedélyt arra, hogy meglátogassa a menedékkérőket fogvatartó telephelyeket, és hogy dokumentálhassa a fogvatartás körülményeit. Ugyanakkor a szervezet több olyan személlyel is készített interjút a körmendi sátoztáborban és Ausztriában, akiket korábban menekültügyi őrzött befogadó központokban tartottak fogva. Ezek a személyek arról számoltak be, hogy a fogvatartás alatt a rendőrség és a biztonsági őrök bántalmazták, és erőszakkal fenyegették őket. Arról a frusztrációról és traumáról is beszéltek, amit a menedékkérők átélnek, hiszen annak ellenére vannak bezárva, hogy nem követtek el bűnt. Az Amnesty International több olyan menedékkérővel is beszélt, akik kétségbeesésükben önmagukban tettek kárt.

A családokat és a különleges bánásmódot igénylő személyeket kiemelik a „tranzitónák” és az országban található nyitott befogadó állomásokra küldik őket, ahol különféle kihívásokkal kell szembe nézniük. Olyan körülmények között sínylődnek, amelyek többnyire alkalmatlanok a hosszú távú elhelyezésre, ahol nincs meg a menedékkérelmekkel kapcsolatos tájékoztatás és segítségnyújtás, és ahol minimális az alapvető szolgáltatásokhoz való hozzáférés támogatása. Ezek a befogadó állomások alig biztosítanak egészségügyi ellátást vagy a gyerekek számára oktatási és foglalkoztató tevékenységeket. A tolmácsok hiánya, valamint a hosszú és bonyolult menekültügyi eljárások gyakran áthidalhatatlan akadályt képeznek a menedékkérők számára.

Magyarország többszörösen, súlyosan megsérti a nemzetközi emberi jogi és menedékjogi normákat, és nem tartja tiszteletben a menekültügyi eljárásokra, a fogvatartási körülményekre, és a dublini rendeletre vonatkozó európai uniós direktívákat. A magyar hatóságok folyamatosan és szándékosan aláásnak minden olyan egyezséget, amely megvédhetné a menekültek és migránsok ahhoz való jogait, hogy biztonságosan és legálisan érkezzenek meg az Európai Unióba, hogy méltósággal bánjanak velük, és hogy méltányos és egyéni lehetőséget kapjanak arra, hogy esetüket meghallgassák.

Ez a jelentés alátámasztja, hogy az Európai Bizottságnak tovább kell vinnie a Magyarországgal szemben megindított kötelezettségszegési eljárást, és felelősségre kell vonnia Magyarországot, hogy az ország bevándorlási és menekültügyi politikáját hozza összhangba az uniós és nemzetközi jogi kötelezettségekkel.

Ez a jelentés azon jogszabályok és szakpolitikák bevezetésének jelenlegi állapotát, illetve következményeit vizsgálja, amelyek Magyarország jogi és fizikai határzárát alkotják. A jelentés részletezi mindazon intézkedések hatásait, amelyek célja, hogy a menekülteket és a migránsokat az ország és az Európai Unió határain kívül tartsák. A jelentés dokumentálja a nemzetközi és európai uniós jogsértéseket, és bizonyítékokat szolgáltat arra, hogy Magyarország:

- A Szerbiával közös határain, ideértve az ún. „tranzitónákat” is, nem biztosít hozzáférést a gyors és hatékony menekültügyi eljáráshoz;
- Rutinszerűen küld vissza embereket Magyarországról Szerbiába;
- Mind az országhatáron, mind pedig az ország területén erőszakot alkalmaz a menekültekkel és migránsokkal szemben;
- Megbünteti a Magyarország területére szabálytalanul belépő menekülteket, emellett más olyan intézkedéseket is tesz, amelyek az irreguláris belépés kriminalizálását célozzák;
- A menedékkérők számára nem nyújt megfelelő befogadási feltételeket, nem ad elegendő információt, és nem biztosítja az alapvető szolgáltatásokhoz való hozzáférés jogát sem az országhatáron, sem pedig az ország területén;
- A menekültügyi eljárások során, ideértve az országhatáron lefolytatott elfogadhatósági eljárásokat is, a „biztonságos harmadik ország” fogalmára hivatkozik;
- A menedékkérőket jogos indok nélkül hosszú időn keresztül fogvatartja.

MÓDSZERTAN

A jelentés az Amnesty International kutatói által Szerbiában, Magyarországon és Ausztriában, 2016. augusztus 5-11. között végzett kutatáson alapul, kiegészítve a rendszeres telefonos és másodelemzéssel. A kutatók 143 személlyel készítettek interjút: 129 menekülttel és migránssal, akik közül 21 gyerek, 41 nő, 67 pedig férfi volt. Emellett hét, menekültügyi ellátó intézmény alkalmazottjával, öt rendőrrel és két civil szervezeti munkatárssal is készült interjú.

Szerbiában az interjúkat az ország északi részén található Szabadka városában kialakított, a szerb Menekültügyi és Migrációs Bizottság által működtetett ideiglenes befogadó állomáson (Prihvatni Centar Subotica), a város autóbusszállomásán, valamint a horgosi és kelebiai rögtönzött táborokban, az „elő-tranzitónákban” vették fel. Ez utóbbiak a magyar határzár mentén, a hivatalos „tranzitóna” konténereken kívül, szerb területen található. Magyarországon a kutatók a kiskunhalasi és körmendi nyílt befogadó állomásokat, amelyeket a Bevándorlási és Állampolgársági Hivatal (BÁH) működtet, valamint a szintén Kiskunhalason, de a rendőrség által működtetett idegenrendészeti őrzött szállást látogatták meg. Ausztriában az interjúkat a rendőrség által Kismartonban (Eisenstadt) működtetett, külföldiek számára fenntartott „kompetencia központban” (Competence-Center), valamint a traiskircheni nyitott befogadó állomáson készítették.

A szerbiai helyszínekre a belépést a Szerb Belügyminisztérium Határőrségért felelős osztálya, valamint a Menekültügyi és Migrációs Bizottság engedélyezte az Amnesty International számára. Magyarországon a szervezet az irányú kérését, hogy látogatást tegyen a Szegedi Határrendészeti Kirendeltségen – amely egy azonosító és fogvatartó létesítményt is üzemel – azzal az indokkal utasította el az Országos Rendőrfőkapitányság, hogy az újonnan bevezetett intézkedések eredményeként nincsenek ott fogvatartottak, így a látogatás nem időszerű. A kutatók felügyelet mellett léphettek be a kiskunhalasi „idegenrendészeti őrzött szállásra” (migránsokat fogvatartó létesítmény), ahol néhány fogvatartottal készíthettek interjút úgy, hogy közben az őrök felügyelték őket, és regisztrálták azoknak a személyazonosságát, akik beszéltek az Amnesty Internationallel. A Bevándorlási és Állampolgársági Hivatal engedélyezte a kutatóknak, hogy meglátogassák a kiskunhalasi és körmendi nyílt befogadó állomásokat. A hivatal ugyanakkor többszöri kérés ellenére sem adott engedélyt arra, hogy a szervezet meglátogassa a kiskunhalasi menekültügyi őrzött befogadó központot (menedékkérőket fogvatartó létesítmény), valamint a Horgos-Röske és Kelebia-Tompa

nemzetközi határátkelőhelyek magyar oldalán található „tranzitzóna” létesítményeit. Ausztriában az azonosítást és fogvatartást végrehajtó rendőri létesítményekbe, valamint a befogadó állomásra történő belépésre a Szövetségi Belügyminisztérium adott engedélyt.

2. FÉLELEMKAMPÁNY

„Úgy érzem, hogy mindaz, amivel Európában szembetaláljuk magunkat, csak még nehezebb lesz. Végül senki nem akar majd befogadni minket. Bárcsak ne lennénk itt. Bárcsak ne lennénk ott, ahol az emberek nem akarnak minket.”

N., egy 15 éves gyermek Kamisliból, Szíriából. 2016. augusztus 6-án a Kelebiai táborban adott interjút.

2015. szeptember 15-én Magyarország lezárta Szerbiával közös déli határát, ezzel több ezer ember számára akadályozta meg, hogy országhatárán keresztül az Európai Unió területére lépjen.¹ Az ezt követő hónapokban a magyar hatóságok a Horvátországgal² közös határt is lezárták, mivel szándékosan, gondosan és büszkén annak megakadályozására törekedtek, hogy a menekültek elérjék az ország területét.³

Az új menedékkérők száma napi néhányra, legfeljebb egy tucatra csökkent. A kormánynyilatkozatok alapján október végére Magyarország a „békeidőkhöz” hasonló határmozgásokat tapasztalt.⁴ Az úgynevezett „magyar modell”⁵, amely számos olyan jogi és fizikai akadályt emel, amelyek korlátozzák a Magyarország területére történő belépést, valamint a méltányos és hatékony menekültügyi eljáráshoz való hozzáférést az országban⁶ elérte legfőbb célját azzal, hogy Magyarország „megvédett országgá” vált.⁷

AZ OKTÓBER 2-I NÉPSZAVAZÁS

Az országot ért nemzetközi kritikák, amelyek szerint az állam nyilvánvalóan nem tartja tiszteletben a menekültek és migránsok emberi jogait, teljesen süket fülekre találtak. A magyar kormány valóban minden lehetőséget megragad, hogy visszaverje azokat a közös európai erőfeszítéseket, amelyek célja, hogy biztonságos és legális útvonalat biztosítsanak a menekültek számára Európába, illetve, hogy a befogadásukkal járó felelősséget méltányosabban osszák meg az EU tagállamai között. A kormány különösen erős hangnemet ütött meg az Európai Tanács 2015 szeptemberi, a Görögországból és Olaszországból történő

¹ Amnesty International: 'Magyarország: A menekülteket fegyveres erők blokkolják és törvények kriminalizálják', 2016. szeptember. 15., <http://www.amnesty.hu/news/1877/magyarorszag-a-menekulteket-fegyveres-erok-blokkoljak-es-torvenyek-kriminalizaljak>

² 'Migrációs válság: Magyarország lezárja Horvátországgal közös határát', 2015. október 17., <http://www.bbc.com/news/world-europe-34556682>

³ 'Működik a déli biztonsági határzár', a Miniszterelnöki Hivatal közleménye, 2015. október 19.: <http://www.kormany.hu/hu-a-kormanysozovo/videok/mukodik-a-deli-biztonsagi-hatarzar>

⁴ 'A határon teljes nyugalom van', A Miniszterelnöki Hivatal közleménye, 2015. október 21.: <http://www.kormany.hu/hu/hirek/a-hataron-teljes-nyugalom-van>

⁵ 'Az EU-nak a magyar modellt kellene alapul vennie', a külgazdasági és külügyminiszter közleménye, 2015. október 24.: <http://www.kormany.hu/hu/kulgazdasagi-es-kulugyminiszterium/hirek/az-eu-nak-a-magyar-modellt-kellene-alapul-vennie>

⁶ Részletekért ld. Amnesty International: 'Elkerítve: Magyarország jogsértései a menekültekkel és a migránsokkal szemben', 2015. október 8., AI Index: EUR 27/2614/2015.

⁷ 'Magyarország ma egy megvédett ország', a Miniszterelnöki Kabinetiroda közleménye, 2015. november 10.: <http://www.kormany.hu/hu/a-miniszterelnok/hirek/magyarorszag-ma-egy-megvedett-orszag>

áthelyezésekről szóló határozatával kapcsolatban megfogalmazott kritikájában⁸, az Országgyűlésen is keresztül vitt egy törvényt⁹, a határozat jogosságát pedig az Európai Unió Bírósága előtt is vitatja.¹⁰

A kormány október 2-ára népszavazást írt ki, amely eredményeként a magyar szavazók akár „meg is vétőzhatják” az EU-s áthelyezési tervet. A szavazásra bocsátott kérdés nem közvetlenül az áthelyezési kvótára vonatkozik, sem pedig valamely más, az EU egészét érintő intézkedésre, és valószínűleg nem fogja semmiféle konkrét egyezmény jóváhagyását vagy elutasítását eredményezni. Ehelyett a szavazóknak a népszavazáson arra a kérdésre kell válaszolniuk, hogy „Akarják-e, hogy az Európai Unió az Országgyűlés hozzájárulása nélkül is előírhasse nem magyar állampolgárok Magyarországra történő kötelező betelepítését?” A kormány a népszavazást egy olyan döntésként mutatja be, amely „Magyarország jövőjéről” szól¹¹, valamint arról, hogy hogyan lehet ezt a jövőt összeegyeztetni az Európai Unióval.¹² A népszavazási kampányt országszerte több száz óriásplakát kíséri, amelyek bevándorlás-ellenes üzenetei a menekülteket és migránsokat a terrorizmussal és más erőszakos bűncselekményekkel hozzák összefüggésbe.¹³ Ugyanezen üzenetek a rádióban, a televízióban és a nyomtatott médiában is széles körben megjelennek, valamint kormányközleményekben is helyet kapnak.¹⁴

Még 2015 júliusa és szeptembere között, Magyarország számos ponton módosította menekültügyi törvényeit annak érdekében, hogy meggyorsítsa a menedékkérők visszaküldését Szerbiába, és elijessze az újonnan érkezőket. A 2015. évi CXL. menedékjogról szóló törvényre vonatkozó módosításaiban bevezette a „tömeges bevándorlás okozta válsághelyzet” fogalmát, amely lehetővé teszi, hogy a rendőrséget és a katonaságot széles körben vessék be a menekültügyi hatóság támogatására, hogy a „tranzitónákban” gyorsított, határon lefolytatott eljárásokat alkalmazzanak, továbbá korlátozza a BÁH határozatai elleni felülvizsgálatot.¹⁵ A törvény emellett kriminalizálja azokat a menekülteket és migránsokat, akik a határáron át szabálytalanul lépnek Magyarország területére, és büntetések széles skáláját vezet be, amely a börtönbüntetést és a kötelező kiutasítást is magában foglalja. A 2015. évi CXXVII. törvény új jogalapot teremtett a menedékkérők fogvatartására, és a kérelmek elfogadhatósági eljárása keretében határozta meg a menedékkérők elutasításának kritériumait, ideértve a „biztonságos harmadik ország” fogalmát alkalmazva történő visszaküldést is.¹⁶ Egy 2015 júliusi kormányrendelet meghatározta a „biztonságos származási országok”, valamint a „biztonságos harmadik országok” listáját, amelyen szerepelt Szerbia is, vagyis az az ország, ahonnan a menedékkérők túlnyomó többsége érkezik.¹⁷ Az államhatárról szóló törvény és más kapcsolódó törvények módosításai ezen módosításokat kiegészítették a „tranzitónák” gyakorlati kialakítására vonatkozó rendelkezésekkel.

A menekültek és migránsok elleni csapások 2016 elején tovább folytatódtak. 2016. március 31-én a kormány által kiadott „biztonságos származási országok” és „biztonságos harmadik országok” listájára felkerült Törökország is, amely korábban az egyetlen olyan EU tagjelölt ország volt, amely nem szerepelt a „biztonságos országok” listáján.¹⁸ Májusban az Országgyűlés számos olyan módosítást fogadott el, amelyek jelentősen korlátozzák a nemzetközi védelemben részesített személyek lakhatáshoz, egészségügyi ellátáshoz és integrációs programokhoz való hozzáférést Magyarországon.¹⁹ A módosítások a nyelvtanfolyamoknak és

⁸ A Tanács (EU) 2015/1601 határozata (2015. szeptember 22.) a nemzetközi védelem területén Olaszország és Görögország érdekében elfogadott átmeneti intézkedések megállapításáról, <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/?uri=celex%3A32015D1601>

⁹ 2015. évi CLXXV. törvény, 'Magyarország és Európa védelmében a kötelező betelepítési kvóta elleni fellépésről', kihirdetve 2015. november 26.

¹⁰ A Tanács határozata 1294 menedékkérőt küldött volna vissza Magyarországra (ha az ország egyetlen személy áthelyezésével is egyetértett volna).

¹¹ A Miniszterelnöki Kabinetiroda közleménye, 2016. augusztus 23., <http://www.kormany.hu/hu/miniszterelnoki-kabinetiroda/parlamenti-allamtitkar/hirek/a-nepszavazas-magyarorszag-jovojerol-szol>

¹² A Kormánybiztos közleménye, 2016. augusztus 19. <http://www.kormany.hu/en/government-spokesperson/news/brussels-must-be-interested-in-what-the-hungarian-people-have-to-say>

¹³ Az egyik óriásplakáton például ez olvasható: „Tudta? A bevándorlási válság kezdete óta ugrásszerűen emelkedik a nők elleni zaklatások száma Európában.” Egy másikon ez: „Tudta? A bevándorlási válság kezdete óta Európában több mint 300-an haltak meg terrortámadásban.” Egy harmadikon pedig ez: „Tudta? Brüsszel egy városnyi illegális bevándorlót akar Magyarországra telepíteni.”

¹⁴ 'Tömeges, szervezett, agresszív és illegális a migráció', a miniszterelnök belbiztonsági főtanácsadójának közleménye, 2016. augusztus 8., <http://www.kormany.hu/hu/hirek/tomeges-szervezett-agressziv-es-illegalis-a-migracio>.

¹⁵ 2015. évi CXL. törvény egyes törvényeknek a tömeges bevándorlás kezelésével összefüggő módosításáról, kihirdetve 2015. szeptember 7., <http://www.kozlonyok.hu/nkonline/MKPDF/hiteles/MK15124.pdf>

¹⁶ 2015. évi CXXVII. törvény az ideiglenes biztonsági határzár létesítésével, valamint a migrációval összefüggő törvények módosításáról, kihirdetve 2015. július 13., <http://mkogy.jogtar.hu/?page=show&docid=a1500127.TV>.

¹⁷ 191/2015. Korm. rendelet a nemzeti szinten biztonságosnak nyilvánított származási országok és biztonságos harmadik országok meghatározásáról, 2015. július 21., <http://www.kozlonyok.hu/nkonline/MKPDF/hiteles/MK15106.pdf>.

¹⁸ 191/2015. Korm. rendelet, frissítve 2016. március 31., http://net.jogtar.hu/jr/gen/hjegy_doc.cgi?docid=A1500191.KOR

¹⁹ 2016. évi XXXIX. törvény egyes migrációs tárgyú és ezekkel összefüggésben más törvények módosításáról, http://net.jogtar.hu/jr/gen/hjegy_doc.cgi?docid=A1600039.TV×hift=ffffff4&xtreferer=00000001.TXT

a munkavállaláshoz segítséget nyújtó programoknak is véget vetnek. Emellett előírják a státuszok legfeljebb három évente történő felülvizsgálatát is. A kormánycsomag a menedékkérelm jóváhagyása esetén egy hónapra csökkentette az ingyenes lakhatás lehetőségét a befogadó állomásokon, és hat hónapra korlátozta az ingyenes egészségügyi szolgáltatásokhoz való hozzáférést. A módosítások eltörölték a menedékkérők és a harmadrangú, „befogadott” státusszal rendelkezők számára előirányzott pénzbeli támogatást is.²⁰

2016-ban a menekült- és migránsellenes politika, valamint a gyűlöletkeltő retorika tovább folytatódott, melynek eredményeképp ezen személyek helyzete Magyarország határain, és azon belül is tovább romlott. Egy évvel a Szerbiával közös határszakasz lezárása után az Amnesty International úgy találja, hogy továbbra is számos olyan akadály áll fenn, amelyek súlyosan sértik a nemzetközi és uniós jogot, és amelyek jelentős kárt okoznak mind a Magyarország határainál nemzetközi védelmet kereső, mind pedig az egyéb okból migráló személyeknek.

FOLYAMATOS „VÁLSÁGHELYZET”

2016 első három hónapjában a menedékkérők száma jelentősen lecsökkent.²¹ Ez egyrészt Magyarország saját politikájának, másrészt a görög-macedón határ lezárásával az ún. balkáni útvonal megszüntetésének²², harmadrészt pedig a március 20-án hatályba lépett EU-Törökország megállapodásnak az eredménye. Mindezek ellenére, március 9-én a kormány az egész ország területére kihirdette a „tömeges bevándorlás okozta válsághelyzet”, mint megelőző intézkedés bevezetését, amely lehetővé teszi, hogy a forrásokat a bevándorlás fokozottabb ellenőrzésére fordítsák.²³ A kormány emellett saját („Schengen 2.0” néven ismert) militarizációs, kriminalizációs és izolációs programját a menekültválság megoldásaként kezdte el népszerűsíteni a különböző európai fórumokon.²⁴

A válsághelyzet nem csak azt tette lehetővé a kormány számára, hogy a migráció problémáit minden adandó alkalommal felhozza, hanem az olyan intézkedések bevezetését is megkönnyítette, amelyek célja az erősen militarizált határok megerősítése, illetve a még nagyobb katonai és rendőri jelenlét. Július eleje óta a menedékjogról szóló törvényt, az államhatárról szóló törvényt, és a harmadik országbeli állampolgárok beutazásáról és tartózkodásáról szóló törvényt is több pontban módosították, ami lehetővé teszi a rendőrség számára, hogy feltartóztasson és a határzár túloldalára „visszakísérjen” minden olyan menedékkérőt, akit a határmenti 8 km-es sávban talál; ezzel pedig gyakorlatilag anélkül küldi ezen személyeket vissza szerb földre, hogy lefolytatnának bármilyen jogszerű eljárást, vagy megvizsgálnák, hogy van-e védelemre szükségük. A kormányközlemények alapján a „mélységi határellenőrzés” kiterjesztése néhány héttel ezelőtti bevezetése óta több ezer visszakényszerítést, valamint számos belépés-megtagadást eredményezett.²⁵ A részletesebb rendőri tájékoztatások azt mutatják, hogy júliusban 1701²⁶, augusztusban pedig 1771²⁷ esetben küldtek vissza személyeket, míg a határzárnál 2705, illetve 2306 esetben akadályozták meg a belépést ugyanezen időszak alatt. Mint az lentebb is dokumentált, a visszaküldések erőszakkal, illetve erőszakos fenyegetésekkel járnak.

A válsághelyzetet szeptember 9-én további hat hónapra meghosszabbították. Augusztusban a kormány legfőbb biztonsági tanácsadója azzal érvelt, hogy a válsághelyzet meghosszabbítását az indokolja, hogy

²⁰ A Menedékjogról szóló törvény 25/A § „befogadott jogállásban” részesíti azt a külföldit, aki nem felel meg a menekültként vagy oltalmazottként való elismerés feltételeinek, de fennáll annak a veszélye, hogy származási országába történő visszatérése esetén faji, illetve vallási okok, nemzeti hovatartozása, meghatározott társadalmi csoportokhoz való tartozása, vagy politikai meggyőződése miatt üldöztetés veszélyének lesz kitéve, és nincs olyan biztonságos harmadik ország, amely befogadja.

²¹ Az év első három hónapjában Szerbiában 93975, Magyarországon pedig 7557 személyt regisztráltak. Forrás: UNHCR Europe Refugees and Migrants Emergency Response - Daily Estimated Arrivals per Country - Flows through Western Balkans Route (UNHCR Európa: Menekültek és Migránsok Sürgős ellátása - Napi érkező személyek becsült száma országoként - Menekültek a nyugat-balkáni útvonalon keresztül), letöltve: 2016. augusztus 29., <http://data.unhcr.org/mediterranean/download.php?id=1843>.

²² Amnesty International: 'Humanitárius válság Görögországban az EU cselekvőképzetlensége közepette', 2016. március 4., AI Index: EUR 25/3574/2016.

²³ 'Migrációs válsághelyzetet hirdetett a kormány', a Belügyminiszter közleménye, 2016. március 9., <http://www.kormany.hu/hu/belugyminiszterium/hirek/migracios-valsaghelyzetet-hirdetett-a-kormany>

²⁴ 'Orbán will tour EU capitals with 'Schengen 2.0' plan' ('Orbán a „Schengen 2.0” tervvel járja körbe az EU fővárosait'), 2016. április 18., <https://www.euractiv.com/section/justice-home-affairs/news/orban-will-tour-eu-capitals-with-schengen-2-0-plan/>.

²⁵ 2016. augusztus 8-ig 3100 határátlépést akadályoztak meg, és 1800 embert kísértek vissza a kerítés túloldalára. <http://www.kormany.hu/en/news/mass-migration-is-organised-aggressive-and-illegal>

²⁶ 'A befelé irányuló illegális határátlépés megakadályozások, illetve a feltartóztatott és az IBH kapun átkísértek száma a magyar-szerb határszakaszon 2016. július 5-től', Rendőrség, http://police.hu/sites/default/files/illegalis_hataratlepes_megakadalyozas_atkiseres_szerb_szakas_2016.07.31._24.00-ig.pdf

²⁷ 'A befelé irányuló illegális határátlépés megakadályozások, illetve a feltartóztatott és az IBH kapun átkísértek száma a magyar-szerb határszakaszon az elmúlt 30 napban, Rendőrség, http://police.hu/sites/default/files/illegalis_hataratlepes_megakadalyozas_atkiseres_szerb_szakas_2016.08.31._24.00-ig.pdf

naponta mintegy száz belépést akadályoznak meg Magyarországra, és, hogy a jelentések szerint több mint 3000 migráns várokozik belépésre a „magyar határ szomszédságában”.²⁸ Ezen „fenyegetés” elhárítására további 3000 „határvadászt” vezényelnek ki a már jelenleg is a határokon állomásozó tízezer fős rendőri és katonai állomány mellé.²⁹ Az ún. „határvadász” egységek toborzása szeptember elején kezdődött.³⁰

Magyarországon egy FRONTEX által koordinált határőr kontingens is jelen van.³¹ Az Országos Rendőrfőkapitányság közleménye szerint 2016. augusztus 5-én 42 külföldi rendőrtiszt vett részt a „magyar-szerb határon szervezett ún. 'rugalmas' műveletekben”.³² A hónap végéig több német vendégtiszt is bevetésre került, továbbá több tucat rendőrtiszt érkezését jelentették be Ausztriából³³, Szlovákiából³⁴, a Cseh Köztársaságból³⁵ és Lengyelországból³⁶ is.

DUBLIN BUKÁSA³⁷

A magyar menekültügyi rendszerben tapasztalt sorozatos hiányosságok más európai országok nemzeti bíróságait és migrációs hivatalait arra ösztönözték, hogy megakadályozzák az egyes dublini átadásokat és ne küldjék vissza a menedékkérőket Magyarországra, illetve, hogy teljesen felfüggeszék a dublini eljárás keretében végrehajtott átadásokat. Finnország először felfüggesztette az átadásokat 2015 szeptemberében; ezt az álláspontját idén februárban pedig megerősítette azzal, hogy a Helsinki Közigazgatási Bíróság hivatalosan is a Magyarországra történő visszaküldésekkel szemben határozott.³⁸ Áprilisban a Finn Legfelsőbb Közigazgatási Bíróság döntése megerősítette a határozatot, és valamennyi alacsonyabb szintű bíróságot annak betartására kötelezte.³⁹ Februárban a svájci Szövetségi Közigazgatási Bíróság függesztette fel a Magyarországra történő visszaküldéseket mindaddig, amíg a „helyzet nem tisztázódik”.⁴⁰ Júliusban Baden-Württemberg német szövetségi állam Közigazgatási Bírósága függesztette fel egy szíriai menedékkérő átadását egyrészt a magyar menekültügyi rendszer „rendszerszintű hiányosságai” miatt, másrészt arra hivatkozva, hogy a visszaküldés nagy valószínűséggel nem kivitelezhető a dublini rendeletben előírt határidőn belül.⁴¹ A svéd közigazgatási bíróságok szintén az egyéni átadások végrehajtása ellen ítélték.⁴² 2016

²⁸ A miniszterelnök belbiztonsági főtanácsadójának közleménye, 2016. augusztus 18., <http://www.kormany.hu/hu/hirek/meghosszabbodik-a-valsaghelyzet>.

²⁹ A kormányzati kommunikációért felelős államtitkár közleménye, 2016. augusztus 10., <http://www.kormany.hu/hu/miniszterelnoki-kabinetiroda/kormanyzati-kommunikacioert-felelos-allamtitkar/hirek/haromezerrel-novelik-a-rendorseg-letszamat>. A miniszterelnök belbiztonsági főtanácsadójának közleménye, 2016. július 13., <http://www.kormany.hu/hu/hirek/tizezren-vesznek-reszt-a-magyar-hatar-orzeseben>.

³⁰ 'Határvadász-képzés' pályázati felhívás és részletes felvételi feltételek a Rendőrség honlapján, <http://police.hu/a-rendorsegrol/hatarvadasz-kepzes>.

³¹ A FRONTEX az Európai Unió tagállamok külső határain történő operatív együttműködés irányításáért felelős ügynökség.

³² Az Országos Rendőrfőkapitányság közleménye, 2016. augusztus 5., <http://www.kormany.hu/hu/hirek/jelenleg-42-kulfoldi-rendor-segiti-a-magyar-rendorokat>.

³³ 'A legjobb megoldás a magyar-szerb határ közös megvédése', kormányközlemény, 2016. július 26., <http://www.kormany.hu/hu/a-miniszterelnok/hirek/a-legjobb-megoldas-a-magyar-szerb-hatar-kozos-megvedese>

³⁴ 'Slovak police arrive in Budapest to help patrol Hungary-Serbia border' ('Szlovák rendőrök érkeznek Budapestre, hogy segítsenek a szerb-magyar határ védelmi feladatainak ellátásában'), 2016. augusztus 1., <http://dailynewshungary.com/slovak-police-arrive-budapest-help-patrol-hungary-serbia-border/>.

³⁵ 'Czech police leave for Hungary to help protect Schengen border' ('Cseh rendőrök indulnak Magyarországra, hogy segítsenek a schengeni határ megvédésében'), 2016. szeptember 6., <http://praguemonitor.com/2016/09/06/czech-police-leave-hungary-help-protect-schengen-border>.

³⁶ 'Poland sends new contingent to protect Hungary's border' ('Lengyelország új kontingenst küld Magyarországra határainak védelmére'), 2016. július 14., <http://visegradpost.com/en/2016/07/14/poland-sends-new-contingent-to-protect-hungarys-border/>.

³⁷ A dublini rendszer létrehozásának célja az volt, hogy a menekültügyi eljárás lefolytatása, és a menedékkérő iránti kérelem elbírálása egyetlen, egyértelműen meghatározott EU tagállamban (vagy más, a rendszerben részt vevő államban) történjen. A dublini rendelet azokat a kritériumokat és mechanizmusokat szabályozza, melyek meghatározzák, hogy mely állam felelős a menedékkérő iránti kérelem elbírálásáért.

³⁸ 'Finland suspends asylum seeker repatriations to Hungary' ('Finnország felfüggeszti a menedékkérők Magyarországra történő visszaküldését'), 2016. február 14., http://yle.fi/uutiset/finland_suspends_asylum_seeker_repatriations_to_hungary/8672464

³⁹ Finnország: Supreme Administrative Court rules against Dublin III returns to Hungary due to 'systemic flaws' in asylum procedures and reception conditions (A Legfelsőbb Közigazgatási Bíróság a Dublin III rendeletben előírt, Magyarországra történő átadások ellen határozott a menekültügyi eljárás során tapasztalható „rendszerszintű hiányosságok” és a befogadási feltételek miatt), Menekültjog Európai Adatbázisa, 2016. április 20., <http://www.asylumlawdatabase.eu/en/content/finland-supreme-administrative-court-rules-against-dublin-iii-returns-hungary-due-to-systemic>.

⁴⁰ 'Le TAF suspend les renvois des cas Dublin vers la Hongrie' ('A Szövetségi Közigazgatási Bíróság felfüggeszti a dublini esetek visszaküldését Magyarországra'), 2016. február 27., <http://www.hebdo.ch/news/politique/le-taf-suspend-les-renvois-des-cas-dublin-vers-la-hongrie>. 2016 júliusában a Bíróság, fellebbezés esetén, továbbra is megsemmisítette a Bevándorlási Államtitkárság arra vonatkozó határozatait, mely szerint nem kell figyelembe venni a Magyarországon regisztrált menedékkérőktől érkezett kérelmeket, és elrendelte, hogy a hatóság felülvizsgálja ezen határozatokat. Ld. E-3219/2016 sz. határozat, 2016. július 5., <http://www.bvger.ch/publiws/pub/cache.jsf?displayName=E-3219/2016&decisionDate=2016-07-05&lang=fr>.

⁴¹ Németország: The Administrative Court of Baden-Württemberg suspends Dublin transfers to Hungary because of systemic deficiencies in the asylum system, (Baden-Württemberg Közigazgatási Bírósága a menekültügyi rendszerben tapasztalható rendszerszintű hiányosságok miatt felfüggeszti a dublini átadásokat Magyarországra), Menekültjog Európai Adatbázisa, 2016. július 5., <http://www.asylumlawdatabase.eu/en/content/germany-administrative-court-baden-w%C3%BCrtemberg-suspends-dublin-transfers-hungary-because>.

augusztusában pedig Anglia és Wales legfelsőbb bírósága találta úgy, két iráni menedékkérő esetében, hogy „valós az esélye annak, hogy nem fognak méltányos lehetőséget kapni arra, hogy visszaküldésük (*refoulement*) ellen érdemben fellépjenek, így pedig fennáll a továbbküldésük veszélye”, ha Magyarországra kerülnek.⁴³

A magyar hatóságok korántsem szomorkodnak emiatt. Kijelentették, hogy senkit nem fogadnak be, akit a dublini rendszer keretein belül küldenek vissza Magyarországra⁴⁴, azzal érvelve, hogy a dublini eljárásokat inkább Görögország irányába kellene megindítani.⁴⁵ Ez a szemlélet egészen a magyar Dublini koordinációs osztályig, az átadási kérelmekkel foglalkozó koordinációs irodáig legyűrűzött, amely 2016 júniusában arról tájékoztatta német partnerirodáját, hogy „egyetlen beérkező dublini kérelmet sem tud elfogadni”, így Németországnak „a jövőben nem kellene dublini visszaküldésekkel számolnia Magyarországra”⁴⁶. Egy belügyminisztériumi sajtónyilatkozat alapján⁴⁷ az idén augusztus 15-ig benyújtott 19542 átadási kérelemből csupán néhányat hagytak jóvá és hajtottak végre⁴⁸, és valamennyi benyújtó ország Németországhoz hasonló visszautasítást kapott.⁴⁹ Ugyanakkor, a görögországi Dublini koordinációs osztály szeptember közepén azt erősítette meg az Amnesty Internationalnek, hogy 2016. augusztus 18-ig 2579 átadási kérelmet kapott Magyarországról.⁵⁰

⁴² Svédország: Migration Board suspends Dublin transfers to Hungary (A Svéd Migrációs Hivatal felfüggeszti a dublini kérelmek keretében a menedékkérők Magyarországra történő átadását), Menekültjog Európai Adatbázisa, 2016. március 2., <http://www.asylumlawdatabase.eu/en/content/sweden-migration-board-suspends-dublin-transfers-hungary>. Az ország Legfelsőbb Migrációs Bírósága még nem rendelte el a teljes felfüggesztést. Ld. Svéd Migrációs Hatóság, SR 38/2016 jogi magyarázat, 2016. július 12., <http://www.lifos.migrationsverket.se/dokument?documentAttachmentId=43615>

⁴³ Ibrahimí & Anor kontra Secretary of State for the Home Department [2016] EWHC 2049 (Admin) (2016. augusztus 5.), <http://www.bailii.org/ew/cases/EWHC/Admin/2016/2049.html>.

⁴⁴ A Miniszterelnökség közleménye, 2016. május 26., <http://www.kormany.hu/hu/miniszterelnokseg/hirek/magyarorszag-ra-senkit-nem-lehet-visszatoloncolni>.

⁴⁵ Az Amnesty International kutatása 2016 májusában megállapította, hogy Görögországban továbbra is súlyos akadályai vannak a menedékkjoghoz való hozzáférésnek. Ld. Amnesty International: Előterjesztés a Európa Tanács Miniszteri Bizottságának: M.S.S. kontra Belgium és Görögország, 30696/09 sz. kérelem, <https://www.amnesty.org/en/documents/eur25/4109/2016/en/>.

⁴⁶ A két Dublini koordinációs iroda közötti e-mail váltás másolata, 2016 június, elérhető az Amnesty International archívumában.

⁴⁷ 'Ezreket akar visszatoloncolni Ausztria', 2016. augusztus 22., <http://mno.hu/belfold/ezreket-akar-visszatoloncolni-ausztria-1358017>.

⁴⁸ A Magyar Helsinki Bizottság számára rendelkezésére álló adatok alapján 2016. szeptember 1-ig 377 dublini átadást hajtottak végre. Forrás: A Magyar Helsinki Bizottság tájékoztatója, 2016. szeptember 1., <http://www.helsinki.hu/wp-content/uploads/Magyar-menekultgy-a-szamok-tukreben-2016-szeptember-1.pdf>

⁴⁹ Ld. pl., Szlovákia megerősítette, hogy a magyar kormány döntése alapján függeszti föl a dublini átadások végrehajtását. Menekültjog Európai Adatbázisa, 2016. július 21., <http://www.asylumlawdatabase.eu/en/content/slovakia-suspension-dublin-returns-hungary>.

⁵⁰ E-mail a görögországi Dublini koordinációs osztálytól, 2016. szeptember 13., elérhető az Amnesty International archívumában.

3. FOKOZOTT FIGYELEM MAGYARORSZÁGNAK

„Rendkívül nyugtalanítónak tartom, hogy az Európai Unió továbbra is képtelen határozott és elvhű lépéseket tenni a kialakult válság megoldására Magyarországon”

Zeid Ra'ad Al Huszein, az ENSZ emberi jogokért felelős főbiztosa⁵¹

2016 májusában az ENSZ Menekültügyi Főbiztossága (UNHCR) kiadta Magyarországgal, mint menedéket nyújtó országgal kapcsolatos legfrissebb megfigyeléseit. Az ország jogalkotásának és a menedékkérők számára nyújtott szolgáltatások értékelése során azt találta, hogy „a magyar törvényhozás jelentős aspektusai, és a gyakorlat is komoly aggályokra ad okot a nemzetközi és európai joggal kapcsolatos összeférhetőséget illetően”.⁵² Az UNHCR különösen aggályosnak tartja a menedékkérők „tranzitónákban” és zárt befogadó állomásokon történő fogvatartását, a Magyarország területére való belépés korlátozását, a nemzeti szinten „biztonságosnak tartott országok” listájának használatát, amelyen Szerbia is szerepel, valamint a szabálytalan belépés kriminalizálását, amely elrettentően hat a menedékjog iránti kérelem benyújtására.⁵³ Az UNHCR további megállapításokat is tett, amelyekben elítéli a határmenti zónákból jelentett erőszakos eseteket,⁵⁴ valamint a július 5-én életbe lépett, a visszaküldést elősegítő törvények elfogadását.⁵⁵ Utóbbit az ENSZ emberi jogokért felelős főbiztosa is bírálta.⁵⁶

A jelentés írásakor az Emberi Jogok Európai Bíróságán több Magyarország elleni ügy van folyamatban menekültügyi kérdésekben. Az egyik beadvány egy „tranzitónában” végrehajtott fogvatartással kapcsolatos panasz,⁵⁷ míg egy másik azt vitatja, hogy egyezménybe ütköző volt-e az a korlátozás, amellyel megtiltották, hogy egy sajtóorgánum riportot készítsen egy nyitott befogadó állomásról.⁵⁸ Az *O.M. kontra Magyarország*

⁵¹ Az ENSZ emberi jogokért felelős főbiztosa: A migrációs válság kezelése során Magyarország nemzetközi jogot sért. 2015. szeptember 17., <http://www.ohchr.org/EN/NewsEvents/Pages/DisplayNews.aspx?NewsID=16449&LangID=E>

⁵² UNHCR: 'Hungary as a country of asylum' ('Magyarország, mint menedéket nyújtó ország'), 2016 május, <http://www.unhcr-centraleurope.org/pdf/resources/legal-documents/unhcr-handbooks-recommendations-and-guidelines/hungary-as-a-country-of-asylum-observations-on-restrictive-legal-measures-and-subsequent-practice-implemented-between-july-2015-and-march-2016.html>.

⁵³ Ibid, par. 72-79.

⁵⁴ 'UNHCR alarmed at refugee death on Hungary-Serbia border' ('Az UNHCR riasztott egy menekült szerb-magyar határon történt halálával kapcsolatban), 2016. június 4., <http://www.unhcr-centraleurope.org/en/news/2016/unhcr-alarmed-at-refugee-death-on-hungary-serbia-border.html>.

⁵⁵ 'Magyarország: UNHCR concerned about new restrictive law, increased reports of violence, and a deterioration of the situation at border with Serbia' (Az UNHCR aggódik az új korlátozó törvény, az erőszakról szóló jelentések növekvő száma, és a helyzet romlása miatt a Szerbiával közös határon), 2016. július 15., <http://www.unhcr.org/uk/news/briefing/2016/7/5788aae94/hungary-unhcr-concerned-new-restrictive-law-increased-reports-violence.html>.

⁵⁶ Sajtótájékoztató jegyzet Magyarországról, 2016. július 5., <http://www.ohchr.org/EN/NewsEvents/Pages/DisplayNews.aspx?NewsID=20236&LangID=E>.

⁵⁷ 47287/15 sz. kérelem, benyújtva: 2015. szeptember 25.

⁵⁸ 15428/16 sz. kérelem, benyújtva: 2016. március 12.

ügyben a Bíróság úgy találta, hogy a kérelmező, egy meleg menedékkérő fogvatartásával megsértették a szabadsághoz és biztonsághoz való jogát. A Bíróság kimondta, hogy Magyarország nem folytatott egyéni vizsgálatot, amely igazolta volna a kérelmező fogvatartásának szükségességét, továbbá nem vette figyelembe, hogy a kérelmező, szexuális irányultága miatt fogvatartási intézményben veszélynek van kitéve.⁵⁹

Mint az fentebb is részletezésre került, bíróságok Európa-szerte alkalmatlanná nyilvánították Magyarországot arra, hogy a dublini eljárás keretein belül menedékkérőket fogadjon be, és tették ezt nemcsak a harmadik országba történő *lánc-visszaküldések* (*chain refoulement*) kockázata, hanem a magyar menekültügyi rendszerben tapasztalható rendszerszintű hiányosságok miatt is. Ugyanakkor az Emberi Jogok Európai Bíróságának beadványt nyújtott be az Európa Tanács Emberi Jogi Biztosa is (harmadik fél beavatkozása), aki szintén erős kritikát fogalmazott meg azzal az iránnyal kapcsolatban, amelyet Magyarország a menekültek és menedékkérők szükségleteinek kielégítése során vett. A Magyarország által meghozott intézkedések teljes skáláját figyelembe véve a Biztos megjegyzi, hogy „az elmúlt hónapokban a magyar hatóságok által meghozott, igen korlátozó jellegű intézkedések ez utóbbiak azon megfontolt szándékaként értelmezhetők, amelynek célja, hogy elriassa a menedékkérőket attól, hogy az országba lépjenek, és ott menedékkérelmet nyújtsanak be.”⁶⁰

AZ EURÓPAI BIZOTTSÁG ÁLTAL INDÍTOTT KÖTELEZETTSÉGSZEGÉSI ELJÁRÁS

Az Európai Bizottság csupán visszafogott kritikát fogalmazott meg a magyar kormány azon erőfeszítéseivel kapcsolatban, amelyek célja bármely olyan közös megoldás megakadályozása, amely biztonságos és legális útvonalat biztosítana Európába. Ugyanakkor, 2015. december 10-én hivatalos kötelezettségszegési eljárást indított az ország ellen, mivel a módosított menedék- és büntetőjogi törvények bizonyos elemeit összeférhetetlennek ítélte az uniós joggal.⁶¹ A Bizottság az újonnan elfogadott törvények három, inkább technikai jellegű elemével nem értett egyet: 1) a fellebbezésekkel összefüggésben nem lehetséges az új tényekre és körülményekre történő hivatkozás, továbbá fellebbezés esetén Magyarország nem függeszti fel automatikusan a meghozott határozatok végrehajtását; 2) a törvény által az irreguláris határátlépés esetén engedélyezett, gyorsított büntetőeljárások nem veszik figyelembe a büntetőeljárás során igénybe vehető tolmácsoláshoz és fordításhoz való jogról szóló uniós irányelv rendelkezéseit; és 3) a menedékjog iránti kérelmeket elutasító határozatok jogi felülvizsgálata során a kérelmező személyes meghallgatása csupán opcionális.⁶² A jelentés megjelenéséig az Európai Bizottság nem zárta le a kötelezettségszegési eljárást.

Ez a jelentés amellett foglal állást, hogy az Európai Bizottság tovább folytassa a Magyarországgal szemben megindított eljárásokat. Az állami szakpolitika továbbra is komoly strukturális fenyegetettséget jelent a jogállamiságra és az emberi jogok tiszteletben tartására az Európai Unióban. Magyarország folyamatosan aláássa az Európai Unió minden olyan irányú kezdeményezését, amelynek célja, hogy érdemben megossza a felelősséget a tagállamok között, és szétossza a menedékkérőket, többek között az ideiglenes áthelyezési mechanizmuson keresztül is.⁶³ Az Európai Bizottságnak azonban teljes mélységében meg kell vizsgálnia Magyarország menekült- és migránsellenes intézkedéseit, végig kell vinnie a vonatkozó kötelezettségszegési eljárást, és további lépéseket kell tennie, ideértve azt, hogy részletes javaslatot nyújt be az Európai Unió Tanácsának arra, hogy az aktiválja az Európai Unióról szóló szerződés (EUSz.) 7(1) cikkében foglalt megelőző mechanizmust, mivel egyértelmű bizonyíték van arra, hogy az „EUSz. 2. cikkében megállapított értékek”, ideértve „az emberi méltóság... és az emberi jogok tiszteletben tartását”, „súlyos megsértésének valós veszélye” folyamatosan fenn áll. Az Európai Bizottságnak el kell számoltatnia Magyarországot, az ország bevándorlási és menedékjogi politikáját pedig összhangba kell hoznia az uniós és nemzetközi jogi kötelezettségekkel.

⁵⁹ Az O.M. kontra Magyarország ügy, 9912/15 sz. kérelem.

⁶⁰ A továbbiakban megjegyzi: „A Biztos úgy véli, hogy a jelenlegi magyarországi menekülttörvény és gyakorlat nincs összhangban a nemzetközi és európai uniós emberi jogi normákkal. Jelenleg tulajdonképpen senki nem juthat nemzetközi védelemhez Magyarországon. A menekültügyi eljárás túlságosan gyors, hiányoznak az alapvető biztosítékok; a menedékkérő fogvatartása és a fogvatartási körülmények problémákat vetnek fel; valamint a hatóságok által gerjesztett, migránsokkal szembeni negatív közhangulat sem segíti elő a menedékkérők és menekültek magyar társadalomba történő integrációját.” Közzétéve: Az Európa Tanács Emberi Jogi Biztosa, mint harmadik fél beavatkozása Az emberi jogok európai egyezményének 36. cikke alapján, 44825/15 és 44944/15 sz. kérelem, S.O. kontra Ausztria és A.A. kontra Ausztria, 2015. december 17., <https://wcd.coe.int/com.instranet.InstraServlet?command=com.instranet.CmdBlobGet&InstranetImage=2875309&SecMode=1&DocId=2348808&Usage=2>.

⁶¹ Az Európai Bizottság sajtóközleménye, 2015. december 10., http://europa.eu/rapid/press-release_IP-15-6228_en.htm.

⁶² Ibid.

⁶³ Idézett 2015/1601 (EU) Tanácsi határozat.

4. KÍVÜL TARTANI, BÁRMI ÁRON: A MAGYARORSZÁG-RA TÖRTÉNŐ REGULÁRIS BELÉPÉS AKADÁLYOZÁSA

„Nem bírjuk tovább. Rengeteget szenvedünk.”

Interjú Y.-nal, a kelebiai táborban, 2016. augusztus 6.

Ez a fejezet azokat a különféle módszereket mutatja be, amelyekkel a magyar hatóságok a határokon kívül tartják az embereket. A fejezet részleteket tartalmaz a határmenti „tranzitciónak” működéséről, dokumentálja a kriminalizálást, a rossz bánásmódot, és azon személyek gyorsított kiutasítását, akik szabálytalanul lépték át a magyar határt.

BEJUTNI MAGYARORSZÁGRA

A Magyarország határainál rekedt nők, férfiak és gyermekek számára a várakozás egy újabb akadály a hosszú és nehéz úton. Azok a családok, amelyekkel az Amnesty International Horgoson és Kelebián találkozott a háború szörnyűségeiről, erőszakról és üldöztetésről beszéltek, nem adva számukra más lehetőséget, mint elhagyni az országaikat. R., a Kamisliból, Szíriából származó kurd nő, aki már hét hónapja volt úton férjével, négy gyermekével, és fiatal unokahúgával, így nyilatkozott az Amnesty Internationalnek:

„A halál elől menekültünk, aki nem a saját szemével látja, nem is tudja elképzelni azt a sok szörnyűséget. Halál, félelem, robbantások, mészárlás, ezért kellett eljőnnünk. Nagyon hosszú utat tettünk meg. Minden napunk szenvedés. [A gyerekeim] azt kérdezik tőlem, miért hoztál minket ide, hová viszel minket, mi történik? Ez nagyon nehéz egy anyának. Mi csak normális életet szeretnénk a gyerekeinknek, azt, hogy félelem nélkül alhassanak. Csak biztonságot és emberséget szeretnénk.”⁶⁴

Azok közül, akikkel az Amnesty International beszélt többen számoltak be veszélyes és nehéz utazásról, és az általánossá vált embertelen körülményekről.

Egy kurd család, amellyel az Amnesty International beszélt, tíz hónappal korábban hagyta el Szíriát, mivel attól tartottak, hogy kamaszkorú fiukat arra fogják kényszeríteni, hogy a fegyveres erökhöz vagy a lázadókhöz csatlakozzon. A szülők és öt gyermekük négy hónapot maradtak Törökországban, hatot pedig Görögországban. A Görögországban eltöltött idő nagy részében Idomeninél várták a macedón határ újbóli

⁶⁴ Interjú a kelebiai táborban, 2016. augusztus 6.

megnyitását, majd a Diavata menekülttáborban laktak nyomorúságos körülmények között. Y., az édesanya előrehaladott terhes volt, és már túlhordta gyermekét, amikor az Amnesty International beszélt vele. Így nyilatkozott az Amnesty Internationalnek:

„A háború miatt menekültünk el az országunkból. A Daesh és a kormány közötti harcok nagyon veszélyessé váltak. Segítségre van szükségünk. De Görögországban akár meg is halhattunk volna, senki nem törődött volna velünk. [...] Magyarországon szeretnénk maradni, mert be akarjuk fejezni az utazást. Nem bírjuk tovább. Rengeteget szenvedtünk. A gyerekeim érdekében indultam el, de az utolsó hónapok nagyon nehezek voltak.”⁶⁵

Z., egy 27 éves, Kabulból, Afganisztánból származó nő elmesélte hogy férjével és hét éves kislányukkal miért kellett hosszú útra indulniuk, hogy eljussanak az „elő-tranzit” táborba, öt hónappal korábban:

„Apósomat megölték, meggyilkolták. A kormánynak dolgozott, de azután az életünk nagyon nehéz, veszélyes és kemény lett. A lányom miatt indultunk el, az ő jövője miatt, hogy biztonságban legyen. Itt, a táborban mindenki nagyon fáradt. Az élet kemény. Hegyeiken keltünk át, erdőkben gyalogoltunk, esett az eső, melegünk volt, mindent átéltünk. Minden nap törölgetnem kellett a lányom könnyeit. A legnagyobb álmom így az, hogy Európában boldognak lássam. Csak azt szeretném látni, hogy iskolába megy. Remélem, hogy néhány év múlva odajön hozzám, és azt fogja mondani: „Anya, igazad volt, hogy elindultunk, jól döntöttél.”⁶⁶

Ezek a családok, csakúgy, mint több száz másik, nyomorúságos és bizonytalan körülmények között rekedve várják az esélyt, hogy átkelhessenek a határon.

KÖRÜLMÉNYEK A MAGYAR HATÁRNÁL TALÁLHATÓ ELŐ-TRANZIT TÁBOROKBAN

„Mindannyiunknak van oka menekülni. Nincs más választásunk. Csak egyet tehetünk, hogy menekülünk. A háború és a fájdalom elől futunk el. Miért bánnak velünk az emberek a határnál úgy, mint az állatokkal? A határon mi emberséget keresünk. Segíteniük kellene a háború elől menekülő embereknek. Nem pénzt várunk. Emberséget várunk, és biztonságot.

Interjú I.-vel, a horgosi táborban, 2016. augusztus 5.

Magyarország Szerbiával közös határának 2015. szeptember 15-i lezárását követően két „tranzitónát” nyitottak meg a magyarországi bevándorlási törvények szeptember elején elfogadott módosításainak értelmében. A Tompa-Kelebia és a Röske-Horgos határátkelőhelyeknél létrehozott „tranzitónák” célja, hogy korlátozzák az országba belépő menekültek és menedékkérők számát, valamint, hogy az újonnan bevezetett „biztonságos harmadik ország” elv alapján lehetővé tegyék az elismerés iránti kérelmek határnál történő elfogadhatóságának elbírálását, és az elutasítottak azonnali visszaküldését Szerbiába.

A „tranzitónák” megnyitásával, és azzal, hogy napi szinten 30 főre limitálták a zónákba belépésre jogosult személyek számát, a magyar hatóságok jelentősen megnövelték a várakozási időt azok számára, akik az országba való belépésben reménykednek. A fenti létesítmények területén kívül, a kerítés szerb oldalán nem hivatalos, „várakozó” táborok jöttek létre. Ezek a területek szép lassan állandó „elő-tranzit” táborokká váltak, amelyekben több száz menekült és menedékkérő várja a sorát, hogy beléphessen. Jelenleg ez az egyetlen jogszerű útja annak, hogy valaki elismerés iránti kérelmet nyújtson be Magyarországot déli határainál.

Az Amnesty International 2016 augusztusában látogatást tett a magyar-szerb határon épült nem hivatalos táborokba, ahol több mint 600, főként Afganisztánból, Szíriából, Irákból és Iránból érkezett személy várta megalázó körülmények között, hogy a magyarországi „tranzitónákba” léphessen. A táborban élő emberek kényszermegoldásként sátrakat és különféle építményeket építettek, hogy ezzel védekezzenek a hőség, a szél és a por ellen. Nem voltak megfelelő és biztonságos létesítmények a tisztálkodáshoz, az ételkészítéshez, vagy ahhoz, hogy a gyerekek biztonságosan játszhassanak.

A magyar hatóságok mindkét helyszínen vízcsapot és mosogatót biztosítanak, továbbá ételcsomagot osztanak. Ezen felül, nem rendszeres alapon, segélyszervezetek, karitatív csoportok és más intézmények is osztanak ételt és adományokat. A szerb hatóságok mobilvécéket és szemeteskukákat állítottak föl. Az Orvosok Határok Nélkül és a Szerb Vöröskereszt mozgó rendelői orvosi ellenőrzéseket végeznek és alapvető

⁶⁵ Interjú a kelebiai táborban, 2016. augusztus 6. A családnak sikerült bejutnia az EU-ba, és Y. augusztusban kislánynak adott életet.

⁶⁶ Interjú a horgosi táborban, 2016. augusztus 7.

egészségügyi szolgáltatásokat nyújtanak. Az UNHCR és a Nemzetközi Migrációs Szervezet (IOM) munkatársai napi szinten készítenek felméréseket a táborban. Más humanitárius szervezetek és civil szervezetek hozzáférését a táborhoz a szerb határőrség korlátozta.

Az Amnesty International többszöri kérése ellenére sem kapott engedélyt arra, hogy megnézze a határ magyar oldalán található „tranzitóna” létesítményeket; ugyanakkor a kutatók 39 interjút készítettek az „elő-tranzit” táborokban eltöltött három nap során.⁶⁷ Az interjúk készítésekor azok, akik nyilatkoztak az Amnesty Internationalnak már három-hat hete a táborban voltak, és úgy számolták, még további két-három hetet fognak ott várakozni. Rengeteg család adta a táborlakók többségét; olyanok, akik hónapokra ragadtak Görögországban, vagy a görög-macedón határon, vagy pedig valamelyik szükségtáborban, amelyet az idomeni menekülttábor kiűrtését követően sietve állítottak fel.⁶⁸

Egyedülálló férfiak azt nyilatkozták az Amnesty Internationalnak, hogy esetükben szinte tapintható az állami hatóságok érdeklődésének és empátiájának hiánya. Amellett, hogy hosszabb ideig kell várakozniuk a tranzitónákba való belépésre (ugyanis naponta csak egy-két egyedülálló férfit engednek be, mivel a családok nem hivatalosan előnyt élveznek), arról is beszámoltak, hogy elhanyagolják őket, megtagadják tőlük azokat a dolgokat, amelyeket a családok megkapnak, és úgy beszélnek velük, mintha bűnözők lennének. Különösen az egyedülálló férfiak panaszkodtak arra, hogy ruha-és ételosztáskor nem ugyanolyan mennyiségű és minőségű étel és ruhát kapnak. Bár sokuk kihangsúlyozta, hogy a családoknak meg kell kapniuk a megfelelő ellátást, és gyors belépést kell lehetővé tenni számukra Magyarországra, úgy érezték, hogy a „tranzitónákba” történő belépés előtti hosszú várakozási idő igazságtalan. M., egy 24 éves afgán férfi a következőket mondta az Amnesty Internationalnak:

„38 napja vagyok a táborban, 12 napon belül átléphetem a határt. [...] Tegnap Horgoson voltam, a bolti eladó azt mondta, nincs jogom ott lenni. A fodrász nem vágta le a hajamat. A rendőrség és az emberek lenéznek, mintha mi nem emberek lennénk. [...] Azt eszem, amit a családoktól kapok, akik megosztják velem az ennivalójukat. Van, aki nem szereti a halkonzervet, így nekem adja. Mindenki számára ez a jogszerű út, remélem, egyszer átléphetem ezt a határt. Azt szeretném, ha lenne jövőm. Nem térhetek vissza az országomba. [...] De minden egyes nappal egyre több gondja van az egyedülálló férfiaknak.”⁶⁹

A „TRANZITÓNÁK” MŰKÖDÉSE A SZERB-MAGYAR HATÁRON

A Tompa-Kelebia és a Röske-Horgos határátkelőknél kialakított „tranzitónák” öt-hat, kerítéssel körbevett fémkonténerből állnak, amelyekben, a rendőrség és a Bevándorlási és Állampolgársági Hivatal irodái mellett őrzött szállásokat alakítottak ki a menedékkérők számára. A konténerek közvetlenül a határzár magyar oldalán vannak.

A személyazonosítás és a kérelem elfogadhatóságát vizsgáló eljárások idején a menedékkérők a „tranzitónákon” belül csak a konténerek között, és a közvetlenül azok mellett lévő keskeny salakos sávon mozoghatnak. A menedékkérők elhagyhatják a konténereket és visszatérhetnek Szerbiába, amennyiben úgy döntenek, hogy még a határozat meghozatala előtt megszakítják az eljárást. Ugyanakkor Magyarország felé nem hagyhatják el a konténereket mindaddig, amíg kérelmüket el nem fogadják. Kizárólag a különleges bánásmódot igénylő menedékkérők (pl. veszélyeztetett csoportok tagjai, kísérő nélküli kiskorúak, családok kisgyermekkel) mentesülnek a határon lefolytatott eljárás alól (amely 8 napnál nem lehet hosszabb). Ha 28 napon belül sem születik határozat a kérelem elfogadhatóságáról, a menedékkérőnek engedélyezni kell a „Magyarország területére történő belépést”, vagyis mozgásában nem korlátozható tovább.⁷⁰ Magyarország, az ország területével összehasonlítva, különleges státuszú területként tekint a „tranzitónákra”, és önkényesen mentesíti területének ezen részét joghatósága és emberi jogi kötelezettségeinek gyakorlása alól.⁷¹ Ugyanakkor, a „tranzitónákba” belépő menedékkérők Magyarország joghatósága alá tartoznak, mivel

⁶⁷ Az eredeti kérelmet 2016. július 15-én küldtük be, a BÁH részleges belépést engedélyező válasza július 26-án érkezett meg. Július 27-én újabb kérelmet küldtünk, amelyben magyarázatot kértünk, hogy miért utasították vissza a zárt létesítmények meglátogatását, erre július 29-én érkezett válasz. A harmadik kérelmet 2016. augusztus 19-én küldtük el, erre szeptember 14-én érkezett válasz. Elérhető az Amnesty International archívumában.

⁶⁸ Amnesty International: Csapdában Görögországban: menekültek a nyomorban rekedve, miközben Európa a száját húzza, 2016. július 18., <https://www.amnesty.org/en/latest/news/2016/07/trapped-in-greece-48000-stranded-in-dire-conditions/>

⁶⁹ Interjú a horgosi táborban, 2016. augusztus 7.

⁷⁰ 2007. évi LXXX. törvény a menedékjogról (Met.) 71/A §.

⁷¹ Magyarországnak ugyanolyan kötelezettségei vannak a „tranzitónákba” belépő menedékkérők felé, mint az ország többi részén tartózkodó menedékkérő felé, ideértve a *visszaküldés* elleni garanciák biztosítását is. Ld. Amnesty International: 'Elkerítve: Magyarország jogsértései a menekültekkel és a migránsokkal szemben', fent idézve.

a menekültügyi eljárást lefolytató magyar hatóságok⁷² „hatalma és tényleges ellenőrzése” alatt állnak.⁷³ Bár a „tranzitónákban” elbíráható menedékkérelmek számának nincs hivatalos felső korlátja, a magyar hatóságok azt az önkényes és visszatartó erejű gyakorlatot alkalmazzák, amely szerint a két létesítményben minden nap mindössze 15-15 menedékkérőt regisztrálnak, ami azt jelenti, hogy naponta összesen 30 személy regisztrálhat és nyújthat be elismerés iránti kérelmet az ország déli határain.

Létezik egy félhivatalos várólista a Magyarországra történő belépésre, amelyet azok a menedékkérők vezetnek, akiket a táborokban a többiek „vezetőnek” választanak. Ezek az ún. „tranzitóna beengedési tervek” az érkezési sorrendben történő kiszolgálás elvén működnek, és a két tábor (a kelebiai táborban főként arabul, Horgoson pedig elsősorban fárszi nyelven beszélő személyek vannak), valamint a szerb Menekültügyi Bizottság és a magyar BÁH között koordinálják őket. A kézzel írott listákat, melyek részleteket is tartalmaznak a menedékkérőkről, a vezetők állítják össze és adják át rendszeres időközönként a „tranzitónának”, majd azt legépelve, a BÁH pecsétjével hitelesítve kapják vissza. A listák a nem hivatalos táborokban, valamint a szerbiai befogadó állomásokon tartózkodó valamennyi menedékkérő előtt nyitva állnak.⁷⁴

FOGVATARTÁS A TRANZITÓNÁKBAN

A két tranzitóna napi gyakorlata a következő: reggel 15 személy számára engedélyezik a belépést. Először személyazonosítás, majd motozás és csomagellenőrzés következik, ezt követően a csoportot szétosztják. A családok és a kísérő nélküli gyerekek esetében rögzítik az alap adatokat, majd gyorsan végig mennek egy, a háttérinformációkra vonatkozó kérdéssoron (személyes helyzet, információk az utazásról).⁷⁵ A „veszélyeztetett csoportok” tagjait⁷⁶ az eljárás eredményeként általában rövid időn belül átszállítják egy, az országon belül található befogadó állomásra, mivel a határon lefolytatott soron kívüli eljárások rájuk nem vonatkoznak.⁷⁷ Bizonyos esetekben a családokat (a nukleáris családok nem számítanak veszélyeztetettnek) szétválasztják, és csak az anyákat valamint a gyermekeket szállítják át.⁷⁸ Az átszállítást a rendőrség végzi, és általában este kerül rá sor.

A férfiak többsége hosszabb ideig marad bezárva a tranzitónákban, mivel meg kell várniuk, hogy kérelmük elfogadhatóságát az új, határon lefolytatott eljárás szerint bírálják el.⁷⁹ Ezt az eljárást, amelyet az UNHCR⁸⁰ és az Amnesty International is fogvatartásként határoz meg, a magyar hatóságok nem tekintik annak (sem jogilag, sem gyakorlatilag nincs hivatalos fogvatartásról szóló határozat). A Horgoson és Kelebián várakozó menedékkérők azt nyilatkozták az Amnesty Internationalnak, hogy attól tartanak, akár 8-28 napig is fogvatartják őket, ezt követően pedig visszaküldik őket Szerbiába, azaz egy, a magyar hatóságok szerinti „biztonságos tranzitországba”.⁸¹ Ugyanakkor, nincs más választásuk, minthogy követik az eljárást.⁸²

Az Amnesty International beszélt egy 17 éves, kísérő nélküli gyermekkel az afganisztáni Logar tartományból, akit azért küldtek vissza Szerbiába, mivel a listára egy olyan családdal együtt iratkozott fel, akik segítettek

⁷² ENSZ Emberi Jogi Bizottságának 31. sz. általános megjegyzése, CCPR/C/21/Rev.1/Add. 1326 May 2004, para 10.

⁷³ Met. 71/A § (3) (szeptemberi módosítás).

⁷⁴ Szerbiában a menedékkérők többsége, várakozzanak akár hivatalos, akár nem hivatalos táborokban, leadja nevét azért, hogy tovább mehessen. Szerbia továbbra is ad szállást és élelmet a menedékkérőknek, ugyanakkor nem biztosítja a gyors és hatékony menekültügyi eljárást. A jelentés írásakor több mint 4400 menekült és menedékkérő várakozik a magyarországi belépésre. Az „elő-tranzit” táborokban mindössze 350-en maradtak, mivel a többiek vagy átjutottak Magyarországra, vagy a várakozás idejére elfogadták az állam által működtetett befogadó állomásokon felajánlott szállást. Szerbiában a 2016 augusztus végéig benyújtott mintegy 8000 menedékkérő iránti kérelemből az első hat hónapban mindössze 50 jutott el az elsőfokú határozatig. 10 személy kapott menekült státuszt, 16-an pedig kiegészítő védelemben részesültek. 24 kérelmet elutasítottak. Forrás: UNHCR Serbia update, augusztus 25-28., <http://data.unhcr.org/mediterranean/download.php?id=1844>.

⁷⁵ Interjú Kiskunhalason, 2016. augusztus 8.

⁷⁶ Met. 2. § (k): különleges bánásmódot igénylő személyek: kísérő nélküli kiskorú, vagy helyzete miatt veszélyeztetett személy, különös tekintettel a kiskorú, időskorú, fogyatékossgal élő személyekre, várandós nőkre, egyedülálló szülőkre kisgyermekkel, és a kínzás, nemi erőszak vagy más súlyos lelki, fizikai vagy szexuális erőszak áldozataira, akiknél az egyedi vizsgálat megállapítja, hogy speciális szükségleteik vannak. A nukleáris családok nem szerepelnek a listán.

⁷⁷ Met. 71/A § (7) bekezdése kiköti, hogy veszélyeztetett személyek esetében nem alkalmazható a határellenőrzési eljárás. Ugyanakkor nem mentesülnek az országon belüli elfogadhatósági eljárás alól (51. §).

⁷⁸ Mind az Amnesty International, mind pedig a Magyar Helsinki Bizottság készített interjút olyan férfi családtagokkal, akiket a tranzitónákban választottak el nukleáris családjuktól, majd „nem veszélyeztetettnek” nyilvánítottak őket. Ld. a Magyar Helsinki Bizottság tranzitóna-látogatásról készített 2016. május 20-i jelentését, http://www.helsinki.hu/wp-content/uploads/Roszke-Tompa-tranzitona-jelentes-20160422_javitott.pdf, és lentebb.

⁷⁹ Az elfogadhatósági eljárásokat „soron kívül” kezelik a tranzitónákban. A határozatot legkésőbb a kérelem benyújtását követő 8. napon meg kell hozni. Met. 71/A § (3).

⁸⁰ Magyarország, mint menedéket nyújtó ország, 19. bekezdés.

⁸¹ Az elfogadhatatlansági kritériumok, különös tekintettel a „biztonságos országon” keresztül történő átutazás vagy ott tartózkodás miatti elfogadhatatlanságra vonatkozó, a Menedékkérőkről szóló törvény 51. paragrafusának (2) bekezdésében vannak részletezve.

⁸² Pl. Amnesty International interjú D.-vel, a 30 éves Nyugat-Szaharából érkezett menedékkérővel, kelebiai tábor, 2016. augusztus 6.

neki és védelmezték őt az előtáborban eltöltött időszak alatt. Azonnal visszaküldték, és egy másik, kísérő nélküli kiskorúak részére fenntartott lista legvégére került. Elkeserítette, hogy 45 nap várakozás után anélkül küldték vissza, hogy bármit is kérdeztek volna tőle, és, hogy Horgoson újra várnia kell majd.⁸³ Az, hogy személyeket bármilyen személyes meghallgatás nélkül küldenek vissza Szerbiába visszaküldésnek (push-back) minősül, amelyet tilt a nemzetközi jog.

Az Amnesty International nem látogathatta meg a „tranzitónákat”, és nem léphetett be a konténerekbe sem, mivel a magyar hatóságok többször is megtagadták az engedélyt. A körülmények egyértelműen szűkösek és nem megfelelőek a néhány napnál hosszabb tartózkodásra. A 15 m²-es konténereknek egy kis ablaka van, és három-négy személynek nyújtanak szállást. Nincsenek szekrények, személyenként nagyjából 1-2 m² szabad hely áll rendelkezésre. A menedékkérők a konténerek mellett mindössze egy szűk sávon közlekedhetnek.⁸⁴ Azon menedékkérők beszámolóiból, akikkel az Amnesty International a szabadulásuk után beszélt, zord kép rajzolódik ki.

Például N.-t, egy afgán férfit azután küldték vissza Szerbiába, hogy nyolc napot töltött bezárva, a konténerekben. Így nyilatkozott az Amnesty Internationalnak:

„2016. április 30-án érkeztem, és május 27-én léptem át a tranzitóna kapuján. Nyolc napot voltam a börtönben. Azt mondták, Szerbia biztonságos ország. Az első nap volt egy 30 perces interjú, majd bezárva vártam. [...] A tolmács nem azt mondta, amit én mondtam neki. A tolmács beszéde nem ugyanaz volt, mint az én beszédem. Amikor láttam leírva a beszédemet, rájöttem, hogy nem ugyanaz volt. A tolmács azt mondta, hogy Szerbia biztonságos ország, „vissza kellene menned”. Magyarországra nem mehetek. Mit tehetek most?”⁸⁵

A szervezet egy olyan családdal is beszélt, akiket a „tranzitónában” választottak szét. Az iraki fiatal pár, aki most már Ausztriában keres menedéket, azt mondta az Amnesty Internationalnak, hogy a nő és 2 éves gyermekét nem sokkal az után választották el férjétől, hogy beléptek a „tranzitónába”. A férj 28 napot töltött bezárva a „tranzitónában”, mielőtt engedélyt kapott volna arra, hogy Magyarországon visszatérhessen családjához. Semmilyen magyarázatot nem kaptak, hogy miért szakították őket szét, és nem értették, miért kellett átélniük ezt.⁸⁶ Más családok, akiknek könnyebben sikerült túljutniuk az elfogadhatósági eljárásról számoltak be, hogy több tucat férfit láttak a konténerekben, akik nem jöhettek ki az azokat körülölelő, kerítéssel körbevett apró kis udvarról mindaddig, amíg a határozatra vártak.⁸⁷

Ezek a beszámolók egybeesnek a UNHCR és a Magyar Helsinki Bizottság jelentéseivel, akik időnként engedélyt kapnak arra, hogy meglátogassák a létesítményeket.⁸⁸ Utóbbi azt találta, hogy a tolmácsolás elsősorban videón keresztül történik, a tolmács alkalmanként személyesen is jelen van, de csak akkor, ha ezt az elfogadhatósági interjúra külön kérik. Emellett a fogva tartott menedékkérők nem kapnak számukra érhető információkat, és telefon- vagy internet-használatot sem biztosítanak számukra, hogy a külvilággal kommunikálni tudjanak.

A „BIZTONSÁGOS ORSZÁG” HOMÁLYOS FOGALMA

2016 első öt hónapjában a BÁH 851 menedékkérő iránti kérelmet utasított vissza azzal az indokkal, hogy a menedékkérő „biztonságos harmadik országon” keresztül érkezett.⁸⁹ Ezen határozatok többségét az országon belül hozták meg, ugyanakkor 281 menedékkérőt a „tranzitónákból” utasítottak ki. Akiket ezzel az indokkal utasítanak el, visszaküldik Szerbiába. A nemzetközi jog szerint az államoknak a saját területükön, illetve a saját joghatóságuk alá tartozó területen benyújtott elismerés iránti kérelmeket gyorsan, tisztességesen és hatékonyan kell elbírálniuk. Néhány ország, köztük Magyarország is a „biztonságos harmadik ország” mechanizmusát alkalmazza, hogy eldöntse, egy menedékkérőt vissza lehet-e küldeni egy,

⁸³ Amnesty International: Hosszú az átkelés Magyarországra: menekültek a határ és a szögesdrót között, 2016. augusztus 11., <https://www.amnesty.org/en/latest/campaigns/2016/08/the-long-crossing-to-hungary/>.

⁸⁴ Ld. a fent idézett Magyar Helsinki Bizottság jelentést. Az Amnesty International úgy becsüli, hogy a fogva tartott menedékkérők számára rendelkezésre álló „külső tér” 2 m széles és 20 m hosszú.

⁸⁵ Amnesty International interjú N.-nel, Horgoson, 2016. augusztus 6.

⁸⁶ Amnesty International interjú, Traiskirchen, 2016. augusztus 10.

⁸⁷ Pl. Amnesty International interjú egy szíriai palesztin családdal Damaszkuszról, kiskunhalasi nyílt befogadó állomás, 2016. augusztus 8.

⁸⁸ A BÁH azzal az indokkal tagadta meg az Amnesty International munkatársainak belépését, hogy a fenti két szervezetnek már engedélyezték azt, így a menedékkérők részesültek humanitárius és jogi segítségben. A főigazgató válasza, 2016. szeptember 14., elérhető az Amnesty International archívumában.

⁸⁹ A belügyminiszter írásos válasza egy, az Országgyűlésben feltett kérdésre, 2016. június 16., <http://www.parlament.hu/trom40/10943/10943-0001.pdf>

a származási országától eltérő országba. Ezt a döntést az elismerés iránti kérelem vizsgálatának elfogadhatósági szakaszán belül hozzák meg, annak érdemi kivizsgálása előtt.

A „biztonságos harmadik ország” mechanizmusának alkalmazása nem mentesíti Magyarországot nemzetközi jogi kötelezettségei alól, és nem használható fel azok megkerülésére. Ezek a kötelezettségek nem csak a *visszaküldés tilalmának* kötelező alkalmazását, de olyan eljárási biztosítékokat is magukban foglalják, amelyek ahhoz szükségesek, hogy a *visszaküldés tilalmát* a gyakorlatban is alkalmazzák. A „biztonságos harmadik ország” mechanizmusának alkalmazása semmilyen esetre sem rövidítheti le vagy helyettesítheti a személyes háttér egyénileg történő megvizsgálását.

A „biztonságos harmadik országok” listájának használatával Magyarország számára lehetőség nyílik, hogy a menekültügyi eljárásban fennálló felelősségét egy harmadik országra, jelen esetben kizárólag Szerbiára, hárítsa át anélkül, hogy alaposan megvizsgálná, a kérelmező esetében egyénileg fennáll-e emberi jogai súlyos megsértésének kockázata az érintett harmadik országban. A valóság az, hogy Szerbia nem tekinthető olyan „biztonságos” országnak, ahol a menedékkérők jogait, nevezetesen, hogy nemzetközi védelmet kérhessenek és kapjanak, tiszteletben tartanak. Szerbiában a menekültügyi törvényt továbbra is csak részlegesen alkalmazzák, ami még a *prima facie* menekültek esetében sem tudja garantálni a nemzetközi védelmet.⁹⁰ A magyar jogszabályok mindössze három nap fellebbezési időt adnak a menedékkérőknek azokban az esetekben, ha a hatóság döntését a kérelem elfogadhatósága miatt, „biztonságos harmadik országra” való hivatkozás miatt hozzák meg, és rájuk hárítják annak terhét, hogy bebizonyítsák: nincs „tényleges védelem” a szóban forgó harmadik országban.⁹¹

Ezen felül, a „biztonságos harmadik ország” kitétel alkalmazása férfi vagy (szemrevételezés alapján) különleges bánásmódot nem igénylő menedékkérők esetében diszkriminatív. A férfi vagy (látszólag) nem veszélyeztetett menedékkérőknek nincs olyan lényegi jellemzőjük, amely esetükben indokolná a kérelmek automatikus elfogadhatatlanságát. Az sem világos, hogy a speciális szükségletek megállapítása során milyen kritériumokat és átvilágítást alkalmaznak a „tranzitónákban”. Az egész eljárást csak még aggasztóbbá teszik a megbízhatatlan fordítói és tolmácsszolgáltatások.

A Szerbia és Magyarország közötti visszafogadási egyezmény szabályozza azon személyek visszaküldését, akiknek magyarországi tartózkodási engedélyét visszavonták. Ugyanakkor, ezt a megállapodást a 2015 szeptemberi teljes határzár idején Szerbia egyoldalúan felfüggesztette. Szerbia hivatalosan nem fogad vissza menedékkérőket Magyarországról. Csupán alkalmanként fogad vissza szerb, koszovói és albán irreguláris migránsokat.⁹²

A MENEKÜLTEK ÉS MIGRÁNSOK KRIMINALIZÁLÁSA

2015. szeptember 15. és 2016. augusztus 21. között a Szegedi Törvényszék, amely a „határzár tiltott átlépésének” és „a határzár megrongálásának” vádjával indított büntetőeljárások bírósági lefolytatásáért felel, 2889 tiltott belépéssel, és 4 a határzár megrongálásával vádolt személy ügyét vizsgálta. Összesen 2841 személyt találtak bűnösnek. Az ítéletek túlnyomó többségben egy vagy két évre szóló kiutasítással jártak, ugyanakkor 3 személyt letöltendő, 41-et pedig felfüggesztett börtönbüntetésre ítélték. Az új „visszaküldési törvény” (lásd lentebb) hatályba lépése óta csökkent a határzáron át történő irreguláris belépés miatti büntetőeljárások száma. Az új törvény bevezetését követő hat hétben mindössze öt személy került a bíróság elé és esett át ezen a gyorsított büntetőeljáráson.⁹³

A Magyarországra történő szabálytalan belépés és tartózkodás kriminalizálása aránytalan határrendészeti intézkedés. A Menekültügyi Egyezmény értelmében senki sem vonható büntetőjogi felelősségre azért, mert menedékkeresés céljából szabálytalanul lépi át a határt.

⁹⁰ Ld. Amnesty International: Európa határvidékei: Jogsértések a menekültekkel és migránsokkal szemben Macedóniában, Szerbiában és Magyarországon, 2015 július, AI Index: EUR 70/1579/2015.

⁹¹ A Magyar Helsinki Bizottság látogatásáról szóló fent idézett jelentés alapján a Szegedi Közigazgatási Bíróság általában elfogadja a fellebbezést, és arra utasítja a BÁH-t, hogy új elfogadhatósági eljárást folytasson le. Ugyanakkor, a fellebbezések benyújtásához szükséges jogi segítséghez való hozzáférés a „tranzitónákban” súlyosan korlátozott.

⁹² 2016 július végéig Szerbia 136 személyt fogadott vissza. Szerbia egyetlen Afganisztánból, Irakból, Szomáliából vagy Szíriából érkezett menedékkérőt sem fogadott vissza. Forrás: A Magyar Helsinki Bizottság tájékoztatója, 2016. szeptember 1.

⁹³ Szegedi Törvényszék, Tájékoztatás migrációs ügyekről (2016. július 11. - augusztus 21.):

<http://szegeditorvenyszek.birosag.hu/hirek/20160826/tajekoztatás-migrációs-ügyekről-2016-július-11-augusztus-21>

IRREGULÁRIS BELÉPÉSEK: VISSZAKÜLDÉS A HATÁRZÁRNÁL

2016. július 5. óta a menedékjogról, az államhatárról és a harmadik országbeli állampolgárok beutazásáról és tartózkodásáról szóló törvények új módosításai⁹⁴ lehetővé teszik a rendőrség számára, hogy 8 km-es mélységben feltartóztassa és visszaküldje azokat a nem magyar állampolgárokat, akik szabálytalanul tartózkodnak az országban.⁹⁵ Ez az eljárás, amelyet a parlament június közepén fogadott el és a rendőrség gyorsan el is kezdett alkalmazni, ténylegesen egy olyan „visszaküldési törvény”, amely lehetővé teszi a garanciák nélküli, tömeges kitoloncolást Szerbiába. A kormány szerint az intézkedések nem csupán határellenőrzési intézkedések, de hatékonyabb menekültügyi eljárást is elősegítenek.⁹⁶ A rendőrség feladata, a törvény alkalmazása során, hogy megállítsanak bárkit, aki irregulárisan lép be az országba, tájékoztassák őket a Magyarországra történő szabályos belépés mikéntjéről (a „tranzitónákon” keresztül), és „visszakísérjék” őket a határzár túloldalára vagy a „tranzitónáknak” a kerítés külső oldalán található bejáratához. Valamennyi feltartóztatott személynél ezt az eljárást alkalmazza a rendőrség, kivéve ha fennáll a bűncselekmény elkövetésének gyanúja. A Szegedi Törvényszék statisztikái alapján, e jelentés írásakor a 2015 szeptembere és 2016 júliusa közötti gyakorlatot már teljesen felváltotta a formális büntetőjogi eljárás helyetti visszaküldési gyakorlat.

Az Amnesty International és más szervezetek feltárták, hogy az intézkedések bevezetése óta automatikussá, az egyéni körülmények mérlegelése nélkülivé vált a rendőrség által végrehajtott Szerbiába történő visszaküldés. A visszaküldés azt jelenti, hogy kényszerrel küldenek vissza embereket abba az országba, amelyet megpróbálnak elhagyni, röviddel azután, hogy beléptek az ország területére vagy annak joghatósága alá tartozó területre, anélkül, hogy a kitoloncolást lehetőségük lenne vitatni. Kollektív kitoloncolásról akkor beszélünk, ha egy csoportot anélkül toloncolnak ki, hogy egyenként megvizsgálták volna az esetüket. Ezt a nemzetközi jog határozottan tiltja. A visszaküldés sérti az Európai Unió Alapjogi Chartáját, a Schengeni határ-ellenőrzési kódexet, az EU menekültügyi eljárásokról, valamint a visszatérésről szóló irányelveit.

Az Amnesty International kutatói 18 olyan személlyel készítettek interjút, akik irregulárisan, gyakran csoportok tagjaként léptek be Magyarországra, hogy menedékkért folyamodjanak; többüket erőszakkal küldték vissza. Egyikük helyzetét sem vizsgálták meg annak érdekében, hogy felmérjék az esetükben visszaküldés miatt fennálló kockázatokat, vagy esetleges menedékkérelmük alapjait. Mindegyiküket hivatalos eljárás nélkül küldték vissza a határzár túloldalára Szerbiába – vagy azokon a lyukakon át, amiket maguk vágtak, vagy a határzáron kialakított kis kapukon át. A legtöbbüket angolul tájékoztatták, hogy amennyiben menedéket akarnak kérni Magyarországon, meg kell várniuk, amíg beléphetnek a „tranzitónákba”, mivel ez az egyetlen törvényes módja az országba történő belépésnek. Néhány menedékkérő elmondta, hogy ugyanezt a tájékoztatást saját nyelvükön kapták meg. A legtöbb személyről a rendőrség fotót vagy videót is készített. Számos interjúalany beszámolójában az szerepel, hogy a magyar rendőrség az intézkedések alkalmazását nem korlátozza a határmenti 8 kilométeres sávra; ez nem csak a nemzetközi, de a magyar jogot is sérti.

M., egy 17 éves fiú az afganisztáni Heratból, aki hat hónapon át egyedül utazott, elmondta az Amnesty Internationalnak, hogy egy nyolc főből álló csoporttal irregulárisan próbálta meg átlépni a határt. Három napot és két éjszakát töltött Magyarországon, mielőtt rátaláltak és visszaküldték:

„Szerintem 10 km-t gyalogolhattam magyar területen. Utána találkoztunk össze a rendőrséggel. Nyolcan voltunk a csoportban; a rendőrség azt mondta, hogy nem legálisan léptünk be az országba, és visszaküldenek minket. A magyar rendőrség lefotózott és visszaküldött a kerítés túloldalára. Engem személy szerint nem vertek meg, de egy férfit a csoportból megrugdostak, aminek következtében eltört a lába. Ezután a táborban voltam, és nem próbáltam meg újra.”⁹⁷

Az interjú készítésekor M. már 36 napja volt Horgoson, és nem tudta megmondani, hogy mikor léphet be Magyarországra a „tranzitónán” keresztül.

⁹⁴ 2016. évi XCIV. törvény a határon lefolytatott menekültügyi eljárás széles körben való alkalmazhatóságának megvalósításához szükséges törvények módosításáról:

<http://www.magyarokozlony.hu/dokumentumok/83f2d2607c3fe77a71a9bd27c841ae3146f74980/megtekintes/49.png>

⁹⁵ Amnesty International: Magyarország: Folytatódik a menekültek és migránsok jogai elleni támadás Magyarországon az Európai Bizottság tértelensége közepette, 2016. július 6. AI Index: EUR 27/4405/2016.

⁹⁶ Kormányközlemény, 2016. július 4. <http://www.kormany.hu/hu/hirek/melysegi-hatarorizet-et-vezetnek-be>.

⁹⁷ Interjú M.-mel Szabadkán, 2016. augusztus 5.

N., egy másik, 14 éves kísérő nélküli gyermek több mint 2 hónapig várt a nem hivatalos sátoztáborban. Két nappal azelőtt, hogy az Amnesty Internationalal beszélt volna, ő is megpróbált a kerítésen átjutva Magyarországra jönni. Elmesélte, hogy amikor belépett az országba, a határon nem találkozott a rendőrséggel, több mint egy napot töltött Magyarország területén mielőtt éjszaka rátaláltak. Arról tájékoztatták, hogy nem léphet be Magyarországra „illegálisan”, csak legálisan, majd a rendőrség angolul ismételte el neki a törvényeket, amelyek a visszaküldés alapjául szolgáltak. Kérdés nélkül azonnal visszaküldték őt is.⁹⁸

S. és S. két, 21 éves afgán férfi, akiket ötször akadályoztak meg abban, hogy az országba lépjenek, és kétszer küldték őket vissza a kerítés túloldalára. Amikor az Amnesty International interjút készített velük, nagyjából 110.-ek voltak a várólistán, ami három és fél hónap várakozási időt jelent, mielőtt sorra kerülhetnek, hogy szabályosan menedékkért folyamodjanak.⁹⁹

M. és H., egy huszonéves testvérpár Irakból háromszor próbált meg belépni Magyarországra. Elmondták az Amnesty Internationalnak, hogy először helikoptereket láttak, majd a rendőrség kutyákkal és kamerákkal jött. A csoportjukban mindenkiről fotókat készítettek, majd visszaküldték őket. Három sikertelen átlépés után úgy döntöttek, hogy kivárik a sorukat a listán. Őket nem verték meg, amikor elfogták és visszavitték őket, de látták, hogy valakit gumibottal lábon ütnek. Amikor a magyar rendőrség megállította a csoportot, megfenyegették őket: azt mondták nekik, ha nem mennek vissza gyorsan Szerbiába, akkor „mi bármit megtehetünk, senki sem fog meghallgatni, ha panaszkodtok”.¹⁰⁰

D. és M. két, 31 és 16 éves barát Szíriából, akik szintén háromszor próbálták meg átlépni a határt. Utolsó próbálkozásuknál sikerrel jártak. Elmondták az Amnesty Internationalnak, hogy hosszan sikerült haladniuk Magyarország területén. Azt hitték, biztonságban vannak, és hogy menedéket kérhetnek. Ehelyett harmadjára is visszaküldték őket anélkül, hogy bármit is kérdeztek volna tőlük. Egyikük így nyilatkozott:

„Egyszer sikerült Magyarországon 21 km-t megtennünk. De jött a rendőrség és visszavitt minket Szerbiába. Először is, amikor elkaptak minket, azt mondták, hogy ne aggódjunk, elvisznek a táborba. [...] Elszállítottak minket egy másik csoporthoz, ahol vegyesen voltak rendőrök és katonák. [...] Videókamera is volt náluk. Azt mondták, hogy a kamerába kell mondanom, hogy megszegtem a törvényt, és, hogy mindössze 3 km-re vagyok a határtól. Agresszívok voltak, közölték velünk, hogyha nem tesszük azt, amit mondanak, könnygázt fújnak ránk és megvernek. Nem adtak semmilyen papírt, és ujjlenyomatot sem vettek. Visszavitték minket a határhoz Kelebiánál, belenéztek az útleveleinkbe, majd átadották azokat a kerítésen.”¹⁰¹

Bár a határmenti kerítés külső oldalának közvetlen környezete, ahova a menedékkérőket „visszakísérik”, magyar terület, gyakorlatilag lehetetlen magyar területen maradni, még akkor sem, ha egy menedékkérő úgy dönt, hogy feliratkozik a „beengedési terv” várólistájára. Nincsenek megfelelő létesítmények, ahol kivárhatnak a sorukat. A két tranzit-zóna közelében, Kelebián és Horgoson felépített táborok nagyrészt a határsáv szerb oldalán találhatóak.

A VISSZAKÜLDÉSEL KAPCSOLATOS EMBERI JOGI KÖTELEZETTSÉGEK

A nemzetközi és az uniós jog értelmében azok a személyek, akiket egy állam joghatósága alá tartozó területről egy másik állam hatálya alá tartozó területre helyeznek át, anyagi- és eljárásjogi garanciákra számíthatnak. A *visszaküldés tilalmának* elve tartalmilag megtiltja az államnak, hogy bárkit is átszállítson – akár közvetlenül vagy közvetlenül – olyan helyre, ahol megalapozott az azzal kapcsolatos félelme, hogy üldözik őt, vagy fennáll a veszélye egyéb súlyos emberi jogsértésnek vagy visszaélésnek.¹⁰² Az eljárásjogot illetően, az államok kötelesek az érintett személynek tényleges lehetőséget biztosítani arra, hogy vitassa az átszállítást.

⁹⁸ Interjú N.-nel Szabadkán, 2016. augusztus 5.

⁹⁹ Interjú S.-sel és S.-sel Szabadkán, 2016. augusztus 5.

¹⁰⁰ Interjú M.-mel és H.-val Szabadkán, 2016. augusztus 5.

¹⁰¹ Interjú D.-vel és M.-mel Kiskunhalason, 2016. augusztus 8.

¹⁰² A Szerbiában állandósult helyzet a menekülteket és a menedékkérőket emberi jogaik megsértése veszélyének teszi ki. Az Amnesty International korábbi kutatása rámutat arra, hogy a szerb menekültügyi rendszer nem hatékony, és még *prima facie* menekültek esetében sem tudja garantálni a nemzetközi védelmet. Azzal, hogy a szerb menekülttörvény rendelkezéseit nem, vagy csak késve sikerül végrehajtani, megtagadják a menedékkérők nemzetközi védelmének gyors és hatékony egyéni megvizsgálását. Ld. Amnesty International: Európa határvidékei: Jogsértések a menekültekkel és migránsokkal szemben Macedóniában, Szerbiában és Magyarországon, 2015 július, AI Index: EUR 70/1579/2015.

A Magyarországra szabálytalanul belépő valamennyi személy Szerbiába történő visszaküldése kényszerrel és csoportosan, a nemzetközi és uniós jogban előírt garanciák nélkül történik. A 2016. évi XCIV. törvény nem tartalmaz jogi garanciákat a *visszaküldés* ellen, továbbá nem követeli meg, hogy minden személy esetében megvizsgálják az egyéni körülményeket és a visszaküldéssel járó kockázatokat. A jogszabály nem biztosít semmilyen lehetőséget arra, hogy az érintettek vitassák a visszaküldést, vagy hogy helyben menedékkért folyamodhassanak.

A Magyarországról Szerbiába történő azonnali és eljárás nélküli visszakényszerítés több nemzetközi egyezményt sért, ideértve a Polgári és Politikai Jogok Nemzetközi Egyezségokmánya 13. cikkét, az 1951. évi Menekültügyi Egyezmény 33. cikkét, az Emberi Jogok Európai Egyezménye (EJENY) 3. cikkét és az EJENY 4. jegyzőkönyvének 4. cikkét és a 7. jegyzőkönyvének az 1. cikkét. Sérti továbbá az uniós jogszabályokat, köztük a Schengeni határ-ellenőrzési kódexet¹⁰³, a menekültügyi eljárásról szóló irányelvet¹⁰⁴, valamint az Európai Unió Alapjogi Chartájának 18. cikkét (menedékjog), 19. cikkét (védelem a kitoloncolással, a kiutasítással és a kiadatással szemben), és 47. cikkét (a hatékony jogorvoslatról és a tisztességes eljárásról való jog). Amennyiben gyermekeket is érintenek, úgy az ENSZ Gyermekjogi Bizottság általános megjegyzése alapján megsértik a Gyermekek jogairól szóló egyezményt, amely kimondja, hogy „a tagállamok ne küldjenek vissza gyermeket olyan országba, ahol megalapozottan feltételezhető annak a kockázata, hogy helyrehozhatatlan kár érheti a gyermeket, mint például, de semmiféleképp nem kizárólag az egyezmény 6. és 37. cikkében megfogalmazottak”, továbbá, hogy „ilyen súlyos megsértések kockázatainak értékelését korra és nemre megfelelő tekintettel és érzékenységgel kell lefolytatni, és gyerekek esetében például figyelembe kell venni a nem elegendő élelmiszer vagy egészségügyi szolgáltatások biztosításának különösen súlyos következményeit.”¹⁰⁵

Magyarország minden személy vonatkozásában köteles tiszteletben tartani, védeni és teljesíteni az emberi jogi kötelezettségeket. Ezek a kötelezettségek valamennyi olyan személy esetében fennállnak, aki az ország területén, illetve annak joghatósága alá tartozó területen tartózkodik, függetlenül személyes migrációs státuszától.¹⁰⁶ Ezért azok az emberek, akiket visszaküldtek vagy megakadályoztak abban, hogy Magyarország területére lépjenek, függetlenül attól, hogy már az ország területén tartózkodtak vagy nem, amennyiben a magyar hatóságok tényleges ellenőrzést gyakorolnak fölöttük, úgy ők Magyarország joghatósága alá tartoznak, akiket megillet a fenti védelem.¹⁰⁷

ROSSZ BÁNÁSMÓD A HATÁRRENDÉSZETI MŰVELETEK SORÁN

A fent vázolt és az Amnesty Internationalnak, annak Magyarországon és határterületein történő kutatása során jelentett rendőri fenyegetések és verések csupán töredékei a menekültek és a migránsok ellen elkövetett erőszakos cselekedeteknek, amelyek az elmúlt hónapokban nyilvánosságra kerültek. Májusban és júniusban, az UNHCR partnereivel együtt több mint 100 olyan esetet gyűjtött össze, amely során a rendészeti szervek túlzott erőszakot alkalmaztak azokkal a menedékkérőkkel és migránsokkal szemben, akik megpróbáltak a határon belépni.¹⁰⁸ A Menekültügyi Főbiztosság arról is beszámolt, hogy egy szíriai menekült a határhoz közeli magyar területen, a beszámolóik alapján valószínűsíthetően azért fulladt a Tiszába, mert visszalökték.¹⁰⁹ Júliusban a Human Rights Watch számolt be kegyetlen és erőszakos visszaküldésekről a kerítés túloldalára. A szervezet által összegyűjtött beszámolók közül néhány a magyar katonai és rendőri

¹⁰³ Ld. 13. cikk A belépés megtagadása előírja az indokolt döntést és a jogorvoslatról és lehetőségéről. A személyek határátlépésére irányadó szabályok közösségi kódexének (Schengeni határ-ellenőrzési kódex) létrehozásáról szóló, 2006. március 15-i 562/2006/EK európai parlamenti és tanácsi rendelet.

¹⁰⁴ A nemzetközi védelem megadására és visszavonására vonatkozó tagállami eljárások minimumszabályairól szóló, 2013. június 26-i 2013/32/EK tanácsi irányelv.

¹⁰⁵ 6. sz. általános megjegyzés, 2005. szeptember, 27. paragrafus. Az egyezmény 6. cikke védi az élethez való jogot, a 37. cikk pedig főleg a kínzással és más kegyetlen, embertelen vagy megalázó bánásmóddal, valamint a szabadsághoz és személyi biztonsághoz való joggal foglalkozik.

¹⁰⁶ Az emberi jogok európai egyezményének 1. cikkében például rögzítve van, hogy az Egyezményt aláírók „biztosítják a joghatóságuk alatt álló minden személy számára a [...] jogokat és szabadságokat.”

¹⁰⁷ Amint azt az UNHCR, az ENSZ Emberi Jogi Bizottsága, Kínzás Elleni Bizottsága és más nemzetközi szervek megerősítették, egy állam mindaddig köteles eleget tenni kötelezettségeinek egy adott személy emberi jogaival kapcsolatban, amíg az állam feletle tényleges hatalmat és ellenőrzést gyakorol. Ld., például Hirsi Jamaa és társai kontra Olaszország, 27765/09 sz. kereset (Emberi Jogok Európai Bíróságának Nagytanácsa) 74-75., 79-82. szakasz; Medvedyev és társai kontra Franciaország, 3394/03 sz. kereset, 2010. március 29-én hozott ítélet (Emberi Jogok Európai Bíróságának Nagytanácsa), 62-67. szakasz.

¹⁰⁸ 'UNHCR alarmed at refugee death on Hungary-Serbia border' ('Az UNHCR aggodalmát fejezi ki egy menekült szerb-magyar határon történt halálával kapcsolatban), 2016. június 4., <http://www.unhcr-centraleurope.org/en/news/2016/unhcr-alarmed-at-refugee-death-on-hungary-serbia-border.html>.

¹⁰⁹ Ibid.

szervek brutális cselekedeteiről számol be, akik a menedékkérőket, ideértve gyerekeket is, sokszor órák hosszat verték és bántalmazták.¹¹⁰

A kormány határozottan elutasította a vádakát, ugyanakkor elismerte, hogy július 13-ig „magyar rendőröknek az államhatár rendjével összefüggő intézkedéseivel szemben idén négy esetben nyolc migráns terjesztett elő rendőri bántalmazásra utaló panaszt. [...] Az esetek tisztázása miatt indított parancsnoki kivizsgálás megállapította, hogy a panaszok megalapozatlanok.”¹¹¹ A jelentés készítésekor, nem számítva a vízbe fulladt szír férfi ügyében folytatott vizsgálatot, nem volt információnk olyan hivatalból indított vizsgálatról, ami a határterületeken történt, túlzott erőszakkal kapcsolatos rendészeti visszaéléseket vizsgálta volna.

A határellenőrzési műveletek és a migrációval összefüggő őrizet (ld. lentebb) keretében történő rossz bánásmód jogsértő; számos emberi jogi rendelkezést sért, különösen az ENSZ Kínzás és más kegyetlen, embertelen vagy megalázó bánásmódok és büntetések elleni egyezményét, valamint az Emberi Jogok Európai Egyezményét. A hatóságok kötelesek a rossz bánásmódot megelőzni, és minden azzal kapcsolatos vádat azonnal és pártatlanul ki kell vizsgálniuk. A rendészeti szervek tagjai az ellenőrzések során minden ember esetében kötelesek a Polgári és Politikai Jogok Nemzetközi Egyezségokmányában megfogalmazott élethez, szabadsághoz és biztonsághoz való jogot tiszteletben tartani. Az 1979. évi ENSZ rendészeti feladatot ellátó személyek magatartási kódexe¹¹², és az 1990. évi, az erőszak és a lőfegyverek bűnüldöző szervek általi használatára vonatkozó alapelvei¹¹³ (alapelvek) részletes iránymutatást adnak a rendészeti szerveknek arról, hogy szolgálatuk teljesítése közben miként tartsák tiszteletben ezeket a jogokat.

Az ezekben a dokumentumokban szereplő, az erőszak alkalmazásáról szóló alapvető rendelkezéseket az ENSZ bírósági tárgyalás nélküli, azonnali vagy önkényes kivégzésekkel foglalkozó különleges jelentéstevője kötelező erejű nemzetközi jogként ismerte el.¹¹⁴ A rendészeti szervek tagjai csak akkor alkalmazhatnak erőszakot, ha az erőszakmentes eszközök általi korlátozás nem hatékony (4. alapelv), és csak ott alkalmazhatnak erőszakot, ahol az feltétlenül szükséges és szigorúan arányos a jogszerűen követett céllal. (5. alapelv). A szervek által alkalmazott erőszak során, vagy azzal összefüggésben megsérült személyek számára a lehető leggyorsabban segítséget kell nyújtani és egészségügyi ellátást kell biztosítani (5. és 6. alapelv).

¹¹⁰ Human Rights Watch: Hungary: Migrants abused by the border (Magyarország: Migránsokat bántalmaznak a határnál), 2016. július 13., <https://www.hrw.org/news/2016/07/13/hungary-migrants-abused-border>.

¹¹¹ A Belügyminisztérium közleménye, 2016. július 13., <http://www.kormany.hu/en/ministry-of-interior/news/the-ministry-of-interior-rejects-the-claims-of-human-rights-watch>.

¹¹² A rendészeti feladatot ellátó személyek magatartási kódexe; az 1979. december 17-i 34/169. számú közgyűlési határozattal fogadták el.

¹¹³ A rendészeti szervek erőalkalmazásáról és lőfegyverhasználatáról szóló alapelvek; az Egyesült Nemzetek bűnmegelőzésről és a bűnözőkkel való bánásmódról szóló nyolcadik konferenciáján fogadták el, Havanna, Kuba, 1990. augusztus 27. – szeptember 7.

¹¹⁴ Az ENSZ bírósági tárgyalás nélküli, azonnali vagy önkényes kivégzésekkel foglalkozó különleges jelentéstevőjének jelentése, 2006. szeptember 23. (A/61/311, 35. paragrafus).

5. MEGALÁZÓ BÁNÁSMÓD MINT AZ ELRETTENTÉS ESZKÖZE

„Csalódtam és szomorú vagyok. Amikor idejöttem, azt hittem, hogy Magyarország Európa, és talán nem lesz baj. De látom, hogy minket itt gyűlölnék. Túl nehéz itt új életet kezdenem, ezért tovább kell állnom.”

Interjú M.-mel, egy afgán menedékkérővel Körmenden, 2016. augusztus 9.

A következő fejezet a magyarországi befogadási feltételek jelenlegi hiányosságait vizsgálja, ideértve a regisztrált menedékkérők információhoz, fordításhoz való megfelelő hozzáféréseinek hiányosságait, valamint a menedékkérők támogatásának hiányát, ideértve azokat is, akik sikeresen átjutottak a „tranzitónákon”. A fejezet bizonyítékkal szolgál arra, hogy sok menedékkérőt rendszeresen kétes indokok alapján tartanak menekültügyi őrizetben, valamint beszámol a fogvatartásból eredő traumatikus élményeiről. Végül betekintést nyújt a menekültügyi eljárás hiányosságaiba, amelyek súlyos következményekkel járnak a kísérő nélküli kiskorúak és más különleges bánásmódot igénylő menedékkérők számára.

BEFOGADÁSI FELTÉTELEK DÉL-MAGYARORSZÁGON

Azon menedékkérők számára, akiknek kérelme elfogadható, a teljes menekültügyi eljárás idejére a BÁH jelöl ki tartózkodási helyet. A gyakorlatban, a legtöbb Szerbiából érkező menedékkérőt két telephelyre küldik az ország déli és dél-nyugati részén: vagy a kiskunhalasi ideiglenes konténertáborba, amit főleg családok elszállásolására alakítottak ki, vagy a körmendi sátoertáborba, ami elsősorban férfi menedékkérők elszállásolására lett kialakítva. Mindkét nyílt tábor el van kerítve és különféle rendőrségi épületekkel van körbevéve. A menekültügyi hatóság és a menedékkérők közti interakció hiánya csak fokozza a helyzet sivárságát. A kiskunhalasi nyílt befogadó állomást 2016 júniusában nyitották meg, miután az ország keleti részén, Debrecenben bezártak egy nagyobb tábor. Ez a rendőrök által szigorúan védett MÓBEK melletti murvás területen helyezkedik el és konténerekből áll. A konténereket magas szögesdrótos kerítések veszik körül. Bár a menedékkérők szabad mozgása engedélyezett, a be- és kilépéseket jegyzik és szigorúan ellenőrzik. A körmendi sátoertábor katonai sátrakból áll, amelyek alkalmatlanok a hosszú távú elszállásolásra, és közvetlenül egy rendészeti szakközépiskola és kiképzőhely mellett helyezkednek el. A sátoertábor biztonsági kamerarendszerrel és magas drótkerítéssel is elkülönítik és felügyelik.

A Kiskunhalason készített interjúkban a menedékkérők a figyelem és odafigyelés hiányáról számoltak be, különösen a gyermekek esetében. Az Amnesty International látogatása idején nem volt biztos, hogy a gyermekek járhatnak-e iskolába a tanév kezdetével, és hogy egyéb szociális támogató tevékenységek elérhetőek lesznek-e számukra.

A szervezet beszélt N.-nel, egy szíriai palesztin nővel, aki a férjével, és négy, 3 és 13 éves kor közötti gyermekével, valamint 72 éves anyósával utazott. Eredetileg a damaszkuszi Jarmuk táborban éltek, majd miután hónapokig Szíriában ragadtak, sikerült Törökországba jutniuk. Egy hosszú és gyötrelmes utazást (a járásképtelen idős asszonnyal), és a kelebiai „tranzitónában” adott rövid interjút követően szállították át őket a kiskunhalasi befogadó központba. N. azt nyilatkozta az Amnesty Internationalnak:

„A gyerekeknek itt nem jó. Minden tele szögesdróttal, nincsen fű, se zöld terület. Meleg van, és nem jó környezet ez nekik. [...] Mikor először ideérkeztünk és láttuk, hogy mi fogad bennünket nagyon féltünk. Úgy nézett ki, mint egy börtön, rettenetesen féltünk. Magyarországon mindenki gyanakszik.”¹¹⁵

Az Amnesty International attól tart, hogy a kezdeti azonosítás hiánya, és a veszélyeztettség nem megfelelő ellenőrzése miatt a kísérő nélküli gyerekeket ugyanott szállásolják el mint a felnőtteket. B. például, egy tizenéves afgán fiúgyermek a körmendi táborban volt elhelyezve az Amnesty International látogatása idején. A kezdeti azonosítási eljárás során, amit a rendőrség és egy tolmács vezetett le, felnőttként regisztrálták. Láthatóan kiskorú volt, és ennek megfelelően kellett volna őt azonosítani. A téves azonosítást követően Körmendre helyezték át, és felnőttekkel együtt szállásolták el.¹¹⁶

AZ INFORMÁCIÓKHOZ VALÓ HOZZÁFÉRÉS ÉS SEGÍTSÉGNYÚJTÁS MENEDÉKJOG IRÁNTI KÉRELEMSEL KAPCSOLATBAN

Az Amnesty International 2016. augusztusában, a befogadóközpontokban és az idegenrendészeti őrzött szálláson készített interjúi során egyetlen olyan menedékkérővel és migránssal sem beszélt, aki tisztában lett volna a jogaival, az ügyében folyó eljárásokkal és az uniós menekültügyi rendszerrel. Tartottak ellenben a magyarországi regisztrációs és menekültügyi eljárástól, ideértve az ujjlenyomatok és interjúk készítését is. Arról számoltak be, hogy a menekültügyi hatóság nem érdeklődik az iránt, hogy segítséget nyújtsanak nekik a kérelem benyújtásában, ideértve az interjúkra való felkészülést és tanácsadást. Ezt súlyosbította a kommunikáció általános hiánya, és az, hogy a menekültügyi és bevándorlási eljárások során nem volt államilag támogatott jogi segítségnyújtás.

A menedékkérők részére nem állnak rendelkezésre helyi tolmácsok, amikor a hivatalos meghallgatásokon kívül szeretnének kommunikálni. A kérelmükkel kapcsolatos interjúk során és határozatok kihirdetésekor a BÁH egy másik intézményétől vagy központi irodájából kell tolmácsot kérni (pl. a Budapesthez közeli bicskei befogadó állomásról). M., egy palesztin menedékkérő, akit négy hónap után engedtek ki az őrzött befogadó központból, azt mondta az Amnesty Internationalnak, hogy a kiskunhalasi MŐBEK egyik alkalmazottja sem beszél arabul vagy bármilyen más idegen nyelven, ami általában konfliktushoz és frusztrációhoz vezetett.¹¹⁷

A menedékkérők támogatásának általános hiánya és ennek negatív következményei egyértelműen tükröződnek a befogadási arányokon: augusztus végéig idén több mint 25 000-en igényeltek nemzetközi védelmet, azonban mindössze 290 esetben született pozitív döntés. Mindössze 96 személy kapott menekült státuszt, további 194 kiegészítő védelemben részesült (oltalmazotti státusz).¹¹⁸ A menedékkérelmek kétharmadát olyan menedékkérők nyújtották be, akik konfliktusok és a széles körű erőszak elől menekülnek: 37% Afganisztánból, 16% Szíriából, 11% Irakból és 1% Szomáliából. A kérelmek közel felét nők (21%) és gyermekek (25%) nyújtották be.¹¹⁹

A MENEDÉKKÉRŐK FOGVARTARTÁSA ORSZÁGON BELÜL

Az Amnesty International látogatásakor a Magyarországon regisztrált 1200 menedékkérő közül 700-an voltak menekültügyi őrizetben.¹²⁰ Az Amnesty International által látott, őrizetet elrendelő döntések, valamint a

¹¹⁵ Interjú N.-nel Kiskunhalason, 2016. augusztus 8.

¹¹⁶ Interjú B.-vel Körmenden, 2016. augusztus 9.

¹¹⁷ Interjú M.-mel Körmenden, 2016. augusztus 9.

¹¹⁸ A Magyar Helsinki Bizottság tájékoztatója, 2016. szeptember 1., fent idézve

¹¹⁹ Ibid.

¹²⁰ A Magyar Helsinki Bizottság tájékoztatója, 2016. augusztus 1. A menedékkérők számához képest augusztusban valamelyest mérséklődött a fogvatartottak aránya. <http://www.helsinki.hu/wp-content/uploads/Magyar-menekultugy-a-szamok-tukreben-2016-augusztus-1.pdf>.

fogvatartásból kiengedett menedékkérők beszámolója megerősítették, hogy a férfi menedékkérők esetében rutinszerűen alkalmazzák a fogvatartást. Kezdetben azonosítás okán rendelik azt el, majd meghosszabbítják, hogy a menekültügyi eljárás során rendelkezésre álljanak, vagy hogy megakadályozzák „szökésüket”, amíg kérelmüket el nem bírálják.¹²¹

JOGALAP A MENEDÉKKÉRŐK FOGVA TARTÁSÁRA – 2007. ÉVI LXXX. TÖRVÉNY– A MENEDÉKJOGRÓL 31/A PARAGRAFUS

A Bevándorlási és Állampolgársági Hivatal (a menekültügyi hatóság) elrendelheti a menedékkérő őrizetét, ha:

- a) az elismerését kérő személyazonossága, illetve állampolgársága nem tisztázott, [...]
- b) az elismerését kérő kiutasítása iránt eljárás folyik [...], vagy alapos okkal feltételezhető, hogy a kérelmező kizárólag azért folyamodik nemzetközi védelemért, hogy késleltesse vagy megghiúsítsa a kiutasító határozat végrehajtását,
- c) a menedékjog iránti kérelem alapjául szolgáló tények és körülmények megállapítása érdekében, ha e tények és körülmények az őrizet mellőzése esetén - különösen amennyiben az elismerést kérő szökésének veszélye fennáll - nem megállapíthatók,
- d) az elismerését kérő őrizetbe vétele a nemzetbiztonság vagy a közrend védelme érdekében szükséges,
- e) a kérelem előterjesztésére repülőtéren eljárásban került sor, vagy
- f) a dublini átadási eljárások biztosítása érdekében szükséges, és komoly veszély áll fenn a szökésre.

(1a) A dublini átadás végrehajtása érdekében a menekültügyi hatóság menekültügyi őrizetbe veheti azt a külföldit, aki Magyarországon menedékjog iránti kérelmet nem terjesztett elő, és esetében dublini átadásnak van helye.¹²²

Megjegyzés: az őrizet elrendelésével kapcsolatban kifogást lehet tenni az illetékes járásbírósnál, de nem lehet ellene fellebbezni. A kifogásnak nincs halasztó hatása (Met. 31/C §).

2016 augusztus végén S., egy 23 éves Kabultól származó afgán férfi már öt hónapja volt Magyarországon. A BÁH feljegyzései szerint irregulárisan lépett be az országba Szerbiából a határzáron keresztül, és a Somogy megyei Senta vasútállomásán tartóztatták fel, 2016. április 17-én. Miután azonosítás végett előállították, jelezte, hogy menedékért szeretne folyamodni. S. valamennyi iratát megmutatta az Amnesty Internationalnak, amit a BÁH-tól kapott. Először 2016. április 18-án nyújtotta be a menedékjog iránti kérelmét. Eredetileg 72 óráig tartották fogva. Az iratok szerint a következő napon elrendelték, hogy továbbra is őrizetben maradjon, mivel nem tudták ellenőrizni a személyazonosságát, irregulárisan érkezett Magyarországra és a hivatal szerint fennállt a szökés veszélye (mivel megemlítette, hogy vannak rokonai Olaszországban). Először a kiskunhalasi MŐBEK-ben tartották fogva, ahol négy hónapot töltött.¹²³ Így nyilatkozott az Amnesty Internationalnak:

„Velem nem készítettek semmilyen interjút. Azt se mondják neked, hogy miért kell tovább [őrizetben] maradnom. Újabb két hónap után megint azt mondták, hogy 'még maradnod kell'. A legtöbb [Kiskunhalason fogvatartott] ember kárt tesz magában, néha megpróbálják megölni magukat. [...] Életemben most először tartottak fogva. Nagyon fáj, hogy annak ellenére helyeznek el egy zárt táborban, hogy nem tettél semmi rosszat. Volt egy orvos, aki minden betegségre ugyanazt a tablettát írta fel – paracetamolt. 12-en voltunk a szobámban, ami 5 méter hosszú és 3-4 méter széles volt. Az épület ajtaját estére bezárták. A rendőrség és a biztonságiak nem voltak kedvesek, és rosszul bántak velünk. Ha meg akartak valakit verni, akkor egyszerűen megfogták az illetőt, és bevitték egy másik szobába. Számtalanszor láttam, ahogy megtörténik; amíg ott voltam, nagyjából harminc embert vertek meg a rendőrök.”¹²⁴

¹²¹ Met. 31/A §.

¹²² Met. 31/A § alapján

¹²³ A BÁH határozat tartalmaz egy olyan nyilatkozatot, hogy S. megértette a határozatot, Dariban, a helyszínen felolvasták neki, és tájékoztatást kapott arról, hogy miként kell panaszt tenni. Június közepén a Kiskunhalasi Megyei Bíróság másodjára hosszabbította meg fogva tartását Kiskunhalason augusztus 14-ig.

¹²⁴ Interjú S.-sel Körmenten, 2016. augusztus 9.

M., egy palesztin férfi, akivel az Amnesty International Körmenden készített interjút, szintén négy hónapot töltött őrizetben, mielőtt kiengedték volna a nyitott táborba.¹²⁵ Eredetileg a Budapesthez közeli bicskei nyílt befogadó állomáson kapott helyet, de úgy döntött, hogy vonatjegyet vesz, és Bécsbe utazik, miután két éjszakát töltött a túlszűfolt tábor tornatermének padlóján. Őt és barátait márciusban a győri vasútállomáson állították meg és tartóztatták le, azzal az indokkal, hogy megpróbálta elhagyni a kijelölt tartózkodási helyét (és az országot). Nem volt tisztában azzal, hogy Magyarországon ugyan szabadon mozoghat, de mivel a menedékkérel iránti kérelme volt az oka annak, hogy legálisan az országban tartózkodhat, az „eljárás alatti szökés” kísérletéért akár őrizetbe is vehetik. A vele utazó másik két férfit menekültügyi óvadék fejében kiengedték;¹²⁶ M. ezt nem engedhette meg magának, aminek következtében négy hónapot töltött menekültügyi őrizetben, ahol tanúja volt a rendőrség és a biztonsági őrök általi bántalmazásnak. Így nyilatkozott M. az Amnesty Internationalnak:

„Ha hibát követsz el, elvisznek egy konténerhez és jól megvernek. A rendőrség és a biztonságiak is tudják, hogy sok a kamera, ezért egy olyan helyre visznek, ahol nem készülhet felvétel. [...] Egy barátom hívást kapott a családjától, amitől nagyon nyugtalan és ideges lett. Megvizsgálta egy orvos, majd bezárták egy szobába. Kérte, hogy hadd maradjon nyitva az ajtó. Ehelyett bementek a rendőrök, és annyira összeverték, hogy feldagadt a feje. [...] Ha továbbra is így zajlanak az események, végzetes kimenetele lesz ennek. Nagyjából 450 ember van ott bent.”¹²⁷

H., egy szír menedékkérő Daraa-ból, szabadon engedését követően úgy nyilatkozott az Amnesty Internationalnak Körmenden, hogy körülbelül 23 fiút azután vittek el az őrizetből a kiskorúaknak fenntartott szállásra, miután három hetet töltöttek őrizetben.¹²⁸

Vannak, akik annyira el vannak keseredve, hogy kárt tesznek magukban szabadulásuk elősegítése érdekében. Mielőtt Körmendre vitték volna, H. maga is sok időt töltött a MŐBEK-ben. Irregularisan lépett be Szerbiából Magyarországra, mégsem bírságotlított meg határozat tiltott átlépéséért¹²⁹, és be tudta nyújtani a menedékkérel iránti kérelmét. Megpróbálta Ausztria felé elhagyni az országot, de közvetlenül azután, hogy kiváltotta menetjegyet Ausztriába, elkapták egy budapesti vasútállomáson. Azonnal elrendelték az őrizetét, majd Kiskunhalasra vitték, mielőtt még megpróbálna „elszökni az eljárás elől”. Így nyilatkozott H. az Amnesty Internationalnak:

„Húsz nappal ezelőtt vágtam meg magam. Miután begyógyult a sebem átszállítottak ide. Ötször kértem menekültügyi óvadékot, de megtagadták. Ezért vágtam meg magam. Nagyon rosszul éreztem magam, amikor először letartóztattak. Először elvittek az ápolóhoz, aztán megverték azért, mert megvágtam magam. Vannak emberek, akik mélyebb sebeket ejtenek magukon. Egy iráni férfi a saját fejét verte az ajtófélfába. [...] A rendőrség és a biztonságiak minden nap ellenőrzést tartanak; ha találnak egy kanalat, úgy örülnek neki, mintha bombát találtak volna.”¹³⁰

Két másik szír, egy afgán és egy iráni férfi, akiket szintén Körmenden szállásoltak el, megmutatták sebeiket az Amnesty Internationalnak, amelyeket borotvapengével okoztak a karjaikon. Mindegyikük több tucatszor vágta meg magát mindkét karján. Az önkárosítás volt az utolsó próbálkozásuk, hogy tiltakozzanak fogvatartásuk ellen. Mások a táborban éhségstrájkba kezdtek vagy öngyilkossággal fenyegettek.

Azokat a menedékkérőket, akikről feltételezhető, hogy jogosultak nemzetközi védelemre, hacsak ezt nem cáfolja meg egy teljes, méltányos és hatékony menedékkérel eljárás, alapesetben nem szabad letartóztatni, és szabadsághoz való jogukat a letartóztatás vagy más, személyes szabadságot korlátozó intézkedés előtt mérlegelni kell.

¹²⁵ Interjú M.-mel Körmenden, 2016. augusztus 9.

¹²⁶ A menekültügyi óvadék egy olyan intézmény, amely lehetővé teszi a menedékkérők számára, hogy megvásárolják szabadságukat, miközben a menekültügyi eljárásban maradnak Magyarországon. Az óvadék nem lehet 500 eurónál alacsonyabb vagy 5000 eurónál magasabb összegű, és általában visszaadják a menedékkérőnek, a menekültügyi eljárás végleges lezárását követően (a lehetséges fellebbezéseket is ideértve). Azonban a BÁH úgy is dönthet, hogy az óvadék az államra száll. Ld. 29/2013. (VI. 28.) BM rendelet a menekültügyi őrizet végrehajtásának szabályairól és a menekültügyi óvadékról, <http://www.police.hu/sites/default/files/29-2013.pdf>.

¹²⁷ A Magyar Helsinki Bizottság augusztus közepén, a kiskunhalasi MŐBEK-ben tett látogatása után azt jelezte, hogy az elmúlt hetekben csoportosan engedték ki a fogvatartott személyeket, és a szobán forgó létesítmény létszáma 216 főre csökkent (augusztus 16-án). A jelentés itt elérhető: <http://www.helsinki.hu/wp-content/uploads/MHB-jelent%C3%A9s-M%C5%90BEK-Kiskunhalas-20160816.pdf>

¹²⁸ Interjú H.-val Körmenden, 2016. augusztus 9.

¹²⁹ Büntető törvénykönyv 352/A (1-4) §.

¹³⁰ Interjú H.-val Körmenden, 2016. augusztus 9.

A nemzetközi jog értelmében a menekülteket és a menedékkérőket tilos önkényesen letartóztatni és fogvatartani. Az önkényesség elkerülése érdekében, a letartóztatást és fogvatartást (a) törvénynek kell előírnia, (b) indokoltnak kell lennie az egyedi esetben, és (c) arányosnak kell lennie a jogszerűen követett céllal. Őrizetet vagy egyéb olyan kényszerintézkedést, amely korlátozza a menekültek és menedékkérők szabadsághoz való jogát, csak kivételes esetben szabad alkalmazni, alapja pedig az érintett személy személyes helyzetének részletes esetenkénti értékelése kell, hogy legyen, ideértve személyes történetüket, és, amennyiben fennáll, a szökés kockázatát. Az ilyen értékelésnél meg kell fontolni a szabadság bármilyen mértékű korlátozásának szükségességét és helyénvalóságát, ideértve azt is, hogy arányos-e vagy sem a kitűzött céllal. Az érintett személlyel az indokolt döntés tartalmát, lehetőleg egy általa értett nyelven kell közölni.

Gyermekek (18 éven aluliak) kizárólag migrációs okokból történő fogvatartása, legyenek akár kíséret nélkül, családtagjaiktól elszakítva vagy velük együtt, soha sem indokolt, mivel nem magyarázható azzal, hogy ez az ő érdekük. Az adminisztratív fogvatartás során a gyermekek gyakran traumatizálódnak, és nehezen értik meg, miért büntetik őket anélkül, hogy bűnt követtek volna el. Ritkán jutnak csak hozzá megfelelő oktatáshoz, játékokhoz vagy szabadidős eszközökhöz, és sokszor olyan személyek felügyelnek rájuk, akik nincsenek kiképezve arra, hogy speciális igényeiket ellássák. Gyermekeket tilos pusztán migrációs okokból fogva tartani.

Az arányosság elve csak azt teszi lehetővé az államoknak, hogy a menekülteket és menedékkérőket utolsó lehetőségként és szigorúan szükség esetén tartsák fogva, továbbá, hogy a kevésbé kényszerítő intézkedéseket, azaz nem őrizetes intézkedéseket részesítsék előnyben, minden olyan esetben, amikor az ilyen jellegű intézkedések elegendőek a kitűzött cél megvalósításához. Ugyanakkor, nem szabad, hogy a fogvatartás alternatívái a szabadon engedés alternatíváivá váljanak, azaz az alternatív intézkedéseket nem szabad olyan fogvatartott menekültek és menedékkérők esetében alkalmazni, akik jogosultak a feltétel nélküli szabadon bocsátásra.

Bárki, akit kizárólag migrációs okok miatt tartóztatnak le vagy tartanak fogva haladéktalanul bírót vagy a törvény által igazságszolgáltatási hatáskörrel felruházott más tisztségviselő elé kell állítani, aki felülvizsgálja a letartóztatás és/vagy fogvatartás jogszerűségét, és az(ok) további szükségességét; valamint, igazolt esetben, rendelkezik a feltétel nélküli szabadon bocsátásról és/vagy kevésbé kényszerítő intézkedések alkalmazásáról. Ezen felül, a fogvatartás további szükségességének és jogszerűségének felülvizsgálatát bírót vagy a törvény által felruházott más tisztségviselő által szabályos időközönként meg kell ismétetni. A bizonyítás terhe a fogvatartó hatóságokra hárul annak igazolására, hogy a szabadon engedést támogató vélelmezés nem elfogadható. Kizárólag alapos indokok elfogadhatók. A menekült vagy menedékkérő számára – amennyiben szükséges, ingyenesen – biztosítani kell a független, magas minőségű jogi tanácsadást és képviselést annak érdekében, hogy a fogvatartás jogszerűségét vitathassa.

6. AJÁNLÁSOK

A fenti megállapítások fényében az Amnesty International a következő ajánlásokat teszi:

MAGYARORSZÁG KORMÁNYA

- Vonja vissza a menekültek és migránsok Magyarország területéről történő tömeges visszaküldését lehetővé tevő módosításokat és az „illegális belépés” büntethetőségét;
- Biztosítsa azt, hogy minden menedékkérő számára elérhető legyen a méltányos és hatékony menekültügyi eljárás, ideértve a nemzetközi védelem iránti kérelmeik érdemlegességük alapján és egyéniesített eljárás keretén belül történő elbírálását;
- Biztosítsa azt, hogy az országban menedéket kereső menedékkérőket azonosítsák, és beengedik Magyarországra, ahol igényeiket megfelelően felmérhetik és kielégíthetik; törölje el a naponta beléptetett személyek számára vonatkozó önkényes korlátozást, és biztosítson megfelelő befogadási körülményeket az országon belül;
- Az államhatár védelmére kivezényelt rendőri és katonai erőket utasítsa arra, hogy ne akadályozzák meg, hogy a menedékkérők Magyarország területére lépjenek, és tartózkodjanak az erőszaktól a határvédelmi feladatok ellátása során. Azokban az esetekben, amikor egy bűntett megakadályozására vagy megelőzésére erőszakra lehet szükség, tanusítsanak önuralmat, és csak addig alkalmazzanak erőszakot, ameddig az arányos az alkalmazás céljával. A túlzott erőszakot haladéktalanul, függetlenül és pártatlanul ki kell vizsgálni;
- A szükséges források rendelkezésre bocsátásával biztosítsa azt, hogy Kiskunhalason és Körmenten a befogadási körülmények összhangban legyenek a nemzetközi normákkal.

AZ EURÓPAI BIZOTTSÁG

- Zárja le a Magyarországgal szemben megindított kötelezettségszegési eljárást, és a szükséges intézkedéseken keresztül biztosítsa, hogy Magyarország teljes mértékben megfeleljen az európai jogi normáknak.

AZ EURÓPAI PARLAMENT, AZ EURÓPAI BIZOTTSÁG ÉS AZ EU-S TAGÁLLAMOK

- Nyújtsanak be egy indokolással ellátott javaslatot az Európai Tanácsnak arra vonatkozóan, hogy az aktiválja az Európai Unióról szóló szerződés 7(1) cikkében foglalt megelőző mechanizmust, mivel egyértelmű bizonyíték van arra vonatkozóan, hogy Magyarországon folyamatosan fennáll az „EUSz. 2. cikkében megállapított értékek súlyos megsértésének valós veszélye”, ideértve „az emberi méltóság... és az emberi jogok tiszteletben tartását”.

A DUBLINI RENDELETET VÉGREHAJTÓ ÁLLAMOK

- Tartózkodjanak a menedékkérők Magyarországra történő átadásától, a befogadási körülmények és a menekültügyi eljárás hiányosságai, valamint a *visszaküldés tilalma* megsértésének valós kockázata miatt, azon törvények alapján, amelyek Szerbiát, a Macedónia Volt Jugoszláv Köztársaságot és Törökországot „biztonságos harmadik országnak” tekintik; illetve mivel a Dublini rendelet alapján Magyarország átadásokat kísérelt meg Görögországba.

**AZ AMNESTY
INTERNATIONAL
EGY GLOBÁLIS MOZGALOM
AZ EMBERI JOGOKÉRT.
AKÁR EGY EMBERT
ÉRT IGAZSÁGTLANSÁG IS
MINDNYÁJUNK ÜGYE**

KISZOLGÁLTATOTT REMÉNY

MAGYARORSZÁG KITARTÓ TÁMADÁSA A MENEKÜLTEK ÉS A MIGRÁNSOK JOGAI ELLEN

Kerítések, könnygáz és drákói törvények: az elmúlt egy évben a magyar hatóságokat semmi nem ingatta meg azon elhatározásában, hogy a menekülteket és migránsokat az ország határain kívül tartsa. A kormány militarizációs, kriminalizációs és izolációs programja számos olyan intézkedést vezetett be, amelyek a Szerbiával közös határon erőszakos visszaküldéseket, az országban jogellenes őrizetet, a határon várakozók számára pedig borzalmas életkörülményeket eredményeztek. Míg a magyar kormány több millió eurót költött idegengyűlölő kommunikációs kampányára, a menekültek magukra hagyva sínylődnek.

Ez a jelentés Magyarország jelenlegi politikájának káros következményeit dokumentálja, amellyel az nyíltan megsérti a nemzetközi emberi jogokat, a menekültek jogait és az uniós irányelveket.